

**RAPORT MERYTORYCZNY I FINANSOWY
FUNDACJI POGRANICZE
ZA ROK 2013**

Siedziba Fundacji

16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37

Biuro Fundacji

16-500 Sejny, Krasnogruda 14

tel. 87 5650369

e-mail: fundacja@pogranicze.sejny.pl

www.pogranicze.sejny.pl

Bank i numer konta Fundacji

PKO SA II O/Suwałki

16-400 Suwałki, Kościuszki 72

nr konta: 95 1240 3363 1111 0000 2800 3579

Data rejestracji

5 czerwca 1990 r.

numer KRS

0000178248

numer identyfikacyjny w systemie REGON

P-005411430-95000000

59-2-834-79249

Zarząd Fundacji

Krzysztof Czyżewski – prezes

Bożena Szroeder – członek Zarządu

Wojciech Szroeder – członek Zarządu

Małgorzata Sporek-Czyżewska – członek Zarządu

SPIS TREŚCI:

Oferta edukacyjno-artystyczna Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie

Projekty międzynarodowe

Szkoła Pogranicza

Sympozjon, pt. „Partnerstwo Wschodnie jako projekt kulturowy”

Dialog o Wilnie

Atlantyda Pogranicza – transgraniczny szlak kulturowy

Lokalne projekty artystyczno-edukacyjne

Krasnogrudzka Prowincja Pedagogiczna

„Abecadło dzieciństwa – krasnogrudzki Miłosz”. Multimedialne materiały edukacyjne

Filmowa Kolekcja Bajek Pogranicza

Poezja w obrazach. Filmy animowane inspirowane wierszami

Czesława Miłosza na wystawie w krasnogrudzkim dworze

Muzyka Miejsca – Sutartines

Pożyteczne Wakacje 2013

Program Wydawniczy

Raport finansowy

MIĘDZYNARODOWE CENTRUM DIALOGU W KRASNOGRUDZIE

Powstałe w 2011 r. Międzynarodowe Centrum Dialogu rozwija swoją działalność poświęconą edukacji w regionach pogranicza, praktyce budowania dobrego sąsiedztwa w wielokulturowym środowisku, współpracy i wymianie doświadczeń z partnerami z różnych krajów. Zgodnie z misją Fundacji Pogranicza prowadzi pracę kulturową, edukacyjną i artystyczną ze społecznością lokalną wypracowując własny warsztat praktyk integracyjnych oparty o wieloletnią, codzienną pracę w konkretnym miejscu i obejmującą całość wspólnoty od dzieci poczynając po najstarszych. Działania edukacyjne podejmowane przez Międzynarodowe Centrum Dialogu służą kształceniu nowej formacji obywateli społeczeństw wspólnoty europejskiej, którzy z jednej strony odzyskują miejsce swego zamieszkania, swoją „małą ojczyznę”, której są gospodarzami i z którą w pełni mogą się utożsamić, a z drugiej strony są twórcami społeczeństwa otwartego, szanującego inność, postrzegającego różnorodność jako wartość.

Dwór w Krasnogrudzie w przeciągu ostatnich kilku lat stał się istotnym miejscem na kulturowej i turystycznej mapie Polski. Cieszy się ono dużym zainteresowaniem mieszkańców regionu i licznie odwiedzających gości z Polski i ze świata. We dworze znajduje się bogata biblioteka, związana z twórczością Czesława Miłosza oraz tematyką pogranicz dawnej Rzeczypospolitej. Od września 2011 r. prowadzimy tu ożywioną działalność edukacyjną dla grup z regionu i całej Polski, warsztaty związane z wielokulturowym dziedzictwem Europy, jak również z osobą Czesława Miłosza. W okresie letnim miejsce to posiada bogatą ofertę turystyczną: zwiedzanie wystawy, projekcje filmów, koncerty, wydarzenia artystyczne.

Wśród działań merytorycznych Międzynarodowego Centrum Dialogu dominują dwie ścieżki. Jedna o charakterze działań lokalnych: praca kulturowa, edukacyjna i artystyczna ze społecznością lokalną w oparciu o wypracowany przez lata

działalności własny warsztat praktyk integracyjnych. Podstawą tego warsztatu jest codzienna praca w konkretnym miejscu i obejmująca całość wspólnoty od dzieci po najstarszych.

Drugą ścieżkę stanowią działania o zasięgu międzynarodowym, odnoszące się do działań prowadzonych w wielokulturowych regionach świata (Europa Środkowo-wschodnia, Bałkany, Kaukaz, kraje Europy Zachodniej, Stany Zjednoczone, Azja Centralna) obejmujące tworzenie i upowszechnianie nowych form sztuki i edukacji międzykulturowej, kształcenie liderów tych działań oraz promowanie dobrych praktyk w tej dziedzinie. W wyniku przez wiele lat prowadzonych działań w tym zakresie została stworzona sieć instytucji współpracujących ze sobą w dziedzinie edukacji opartej na twórczości artystycznej, otwartej na działania zaangażowane społecznie.

Uzupełnieniem działań w obszarze praktyki Pogranicza jest wypracowanie nowej refleksji w dziedzinie dialogu międzykulturowego. Istotnym obszarem działania Fundacji poszerzającym jej zasięg oddziaływania jest Program Wydawniczy (czytelniczy i promocyjne spotkania autorskie w całym kraju) oraz udział w licznych sympozjach, debatach i spotkaniach w Polsce i za granicą.

Wszystkie projekty Międzynarodowego Centrum Dialogu realizowane są we współpracy z Ośrodkiem “Pogranicze – sztuk, kultur, narodów”.

PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE

SZKOŁA POGRANICZA

Szkoła Pogranicza to cykliczny, dwuletni, międzynarodowy program kształcący liderów działań integracyjnych w społecznościach wielokulturowych. Program współfinansowany jest przez Solidarity Fund. Uczestnikami programu są animatorzy działań kulturalnych, aktywiści społeczni, dziennikarze, artyści, nauczyciele oraz członkowie samorządów lokalnych z krajów Partnerstwa Wschodniego: Białorusi, Ukrainy, Gruzji i Polski. Ta nowoczesna szkoła– warsztat, której celem jest kształcenie nowych kompetencji w kulturze, m.in. w dziedzinach zarządzania, animacji kultury, nowych mediów i dialogu międzykulturowego, jest wyrazem zaangażowania Fundacji Pogranicza w budowanie Partnerstwa Wschodniego jako projektu kulturowego – opartego na długofalowym procesie budowania kapitału społecznego. Podczas szkoły letniej w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrodzie, przy odwołaniu do doświadczeń Fundacji Pogranicza oraz ekspertyzy lokalnych i zagranicznych wykładowców, uczestnicy zdobywają zarówno wiedzę teoretyczną jak i praktyczne umiejętności. Integralnym elementem projektu są warsztaty lokalne w krajach partnerskich oraz komponent praktyczny – poprzez prezentację konkretnych narzędzi pracy edukacyjnej i społecznej uczestnicy projektu zostają zainspirowani do stworzenia własnych projektów, które przeprowadzą w swoich społecznościach lokalnych.

LETNIA AKADEMIA DIALOGU MIĘDZYKULTUROWEGO 2013

W dniach 1-8 sierpnia 2013 w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasno-
grudzie odbyła się Letnia Akademia Dialogu Międzykulturowego, w której udział
wzięło 10 uczestników, z każdego z krajów partnerskich – Ukrainy, Białorusi,
Gruzji i Polski. Każdy z uczestników przed przyjazdem został poproszony o opra-
cowanie i przesłanie opisu projektu, który chciałby zrealizować. Nadesłano bardzo
różne projekty: stworzenia niezależnego czasopisma internetowego na Białorusi,
działań edukacyjnych z młodzieżą w środowisku uchodźców w Gruzji, kampanii
społecznej na rzecz dostosowania publicznych budynków do potrzeb osób nie-
pełnosprawnych w Tibilisi i wiele innych. Projekty te stały się punktem wyjścia
dla pracy warsztatowej, której zadaniem było pomóc uczestnikom dopracować
przedstawione przez nich propozycje działań zarówno na poziomie praktycznej
realizacji jak i refleksji wokół budowania nowej kultury, kultury głębokiej, zaan-
gażowanej społecznie, budującej społeczeństwo obywatelskie. Program warsz-
tatów, które prowadzili międzynarodowi eksperci, skupiony był wokół trzech
podstawowych zagadnień:

WARSZTAT ANIMATORA: FORMY I METODY PRAKTYK MIĘDZYKULTUROWYCH, LOKALNE UWARUNKOWANIA, NAJLEPSZE PRZYKŁADY NOWYCH, TWÓRCZYCH DZIAŁAŃ KULTUROWYCH

Warsztat ten poprowadzili:

Chris Keulemans – dyrektor artystyczny Tolhuistuin – nowopowstałego Cen-
trum Sztuki w Amsterdamie. W latach dziewięćdziesiątych pracował najpierw jako
kurator, później dyrektor w De Balie – Centrum kultury i polityki w Amsterdamie,
które gościło artystów i intelektualistów z krajów przechodzących przez wojny
i dyktatury jak Bośnia, Serbia, Kosowo, Algieria, Republika Południowej Afryki,
Indonezja, Kuba, Rwana, Białoruś, Afganistan, Iran, Irak i Birma. Autor wielu
książek i artykułów na temat sztuki i ruchów społecznych.

Willemijn Lamp – założycielka i dyrektor programowy nowatorskiego festiwalu
literackiego w Amsterdamie: Read My World.

WARSZTAT POGRANICZA: BUDOWANIE NOWEJ REFLEKSJI WOKÓŁ DZIAŁAŃ KULTUROWYCH W ŚRODOWISKU WIELOKULTUROWYM

Warsztat ten poprowadził Krzysztof Czyżewski – animator kultury, poeta, eseista, redaktor, podróżnik. Dyrektor i jeden z założycieli Ośrodka „Pogranicze – sztuki, kultury, narodów” w Sejnach. Prezes Europejskiej Sieci Domów Literatury HALMA. Dyrektor Artystyczny aplikacji miasta Lublin do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury. Inicjator i Przewodniczący Rady Kongresu Kultury Partnerstwa Wschodniego.

WARSZTAT LIDERA: BUDOWANIE ORGANIZACJI I ZARZĄDZANIE NIĄ, SIEĆ PARTNERSKICH KONTAKTÓW, FINANSOWANIE, STRATEGIE LOKALNE I MIĘDZYNARODOWE, ORGANIZACJA MIEJSCA

Warsztat ten poprowadzili:

Jean Pierre Deru – specjalista w dziedzinie zarządzania kulturą i networkingu. Dyrektor Stowarzyszenia Marcela Hictera, które prowadzi program The European Diploma in Cultural Management wspierany przez Radę Europy, Unię Europejską i UNESCO. Założyciel European Network of Cultural Administration Training Centers i ORACLE (European Network of Regional Cultural Managers).

Anna Danilewicz – dziennikarka, dyrektor departamentu edukacji i organizacji wystaw w Muzeum Wojska w Białymstoku.

Oprócz warsztatów w programie Letniej Akademii Dialogu Międzykulturowego znalazły się również:

– Gościnny wykład Marci Shore i Timothy’ego Snyder’a – wybitnych historyków i badaczy z Uniwersytetu w Yale na temat pamięci i historii oraz ich znaczenia w pracy kulturowej i społecznej.

– Warsztat dokumentacji cyfrowej, który poprowadzi Brendan Jackson – artysta i animator społecznych programów artystycznych. Członek wielu organizacji

artystycznych, tj. Jubilee Arts. Zrealizował szereg projektów z udziałem lokalnych społeczności w Wielkiej Brytanii, wykorzystując w pracy fotografię, film, sztuki wizualne, literaturę i nowe media. Brendan Jackson odpowiedzialny był również za dokumentację filmową i zdjęciową projektu. Jest autorem prowadzonego na bieżąco bloga Szkoły Pogranicza.

Spotkania z Bożeną Szroeder poświęcone pracy artystycznej i edukacyjnej z młodzieżą wokół projektów Kroniki Sejneńskiej oraz Filmowa Kolekcja Bajek.

Spotkanie z Michałem Moniuszką wokół muzycznych projektów realizowanych przez Ośrodek i Fundację Pogranicze – Sejneńska Orkiestra Klezmerska, Tratwa Muzykantów, Muzyka Miejsca.

– Wydarzenia artystyczne – koncerty, wystawy i przedstawienia teatralne w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie oraz Ośrodku Pogranicze w Sejnach

Prezentacje uczestników – miały one na celu przede wszystkim przybliżenie sytuacji społecznej i kulturowej w poszczególnych krajach biorących udział w projekcie.

W trakcie trwania letniej szkoły, dzięki pracy z międzynarodowymi ekspertami, wzajemnym inspiracjom i wymianie doświadczeń projekty nadesłane przez uczestników zostały rozwinięte, dopracowane, skonkretyzowane, niektóre z nich zupełnie zmienione, wiele z nich zyskało nowych partnerów.

WARSZTATY LOKALNE – BIAŁORUŚ, UKRAINA, GRUZJA

Kolejnym etapem Szkoły Pogranicza były warsztaty lokalne, które odbyły się jesienią (październik– listopad) w Białorusi, Ukrainie i Gruzji. W tych trzydniowych spotkaniach wzięli udział uczestnicy Szkoły Letniej z danego kraju oraz eksperci. Do działań warsztatowych zaproszeni zostali również przedstawiciele środowisk działaczy społecznych, dziennikarzy, samorządów lokalnych, nauczycieli oraz lokalna młodzież. Każdy z trzech warsztatów oparty był na dwóch elementach: prezentacji konkretnego przykładu pracy Fundacji i Ośrodka Pogranicza (działania artystyczno– edukacyjne ze społecznością lokalną – Kroniki Sejneńskie, Trakt Krasnogrudzki oraz międzynarodowy projekt „Medea: Obcy, Inny, Swoj”) oraz części warsztatowej będącej kontynuacją pracy nad wybranymi projektami uczestników Szkoły Pogranicza, które zostaną zrealizowane w 2014. Warsztaty miały na celu wsparcie uczestników w realizacji wypracowanych przez nich projektów poprzez ich konsultację oraz przeszkolenie ich realizatorów, uwzględniające indywidualne uwarunkowania każdego z nich. Zajęcia były skoncentrowane na rozpoznaniu lokalnego środowiska, kontekstu i przysposobieniu metody pracy

międzykulturowej do regionalnych uwarunkowań oraz przygotowaniu do zaplanowanego na przyszły rok konkursu grantowego, do którego uczestnicy zgłoszą swoje propozycje lokalnych działań społecznych.

Warsztat lokalny Szkoły Pogranicza w Białorusi odbył się w Mińsku w dniach 25-27 październik 2013. Warsztaty odbywały się w siedzibie Photocentrum w Mińsku. Partnerem w organizacji przedsięwzięcia było Belarusian Collegium. Uczestnikami warsztatu byli absolwenci Leniej Szkoły Dialogu Międzykulturowego, która odbyła się w sierpniu w Krasnogrudzie, oraz członkowie ich zespołów projektowych (18 osób). Warsztaty poprowadzili międzynarodowi eksperci: Chris Keulemans i Willemijn Lamp.

Warsztat lokalny Szkoły Pogranicza w Ukrainie odbył się we Lwie w dniach 31.10.–3.11.2013 w siedzibie Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej, które było lokalnym partnerem wydarzenia. Uczestnikami warsztatu lokalnego w Ukrainie byli absolwenci Leniej Szkoły Dialogu Międzykulturowego, która odbyła się w sierpniu w Krasnogrudzie, oraz członkowie ich zespołów projektowych, a także działacze społeczni i przedstawiciele organizacji pozarządowych ze Lwowa (22 osoby). Warsztaty poprowadzili: Krzysztof Czyżewski oraz Nathalie Bolgert – doświadczona trenerka i koordynatorka projektów międzynarodowych. Zajmowała się przez ponad 12 lat pożyczkami dla organizacji pozarządowych (PAFPIO, TISE), oraz 1 rok grantami dla organizacji pozarządowymi (CEE Trust). Działa w licznych polskich organizacjach pozarządowych, między innymi w Bankach Żywności (Założycielka Warszawskiego Banku Żywności, wiceprezeska Zarządu Federacji Polskich Banków Żywności, Skarbniczka Europejskiej Federacji Banków Żywności). Członkini zarządu Fundacji Stefana Batorego. Od 2007 związana ze Stowarzyszeniem Szkoła Liderów jako tutorka w programie „Liderzy PAFW”.

Warsztaty lokalne Szkoły Pogranicza w Gruzji odbyły się w Tbilisi w dniach 8-14 listopad 2013. Miejscem pracy warsztatowej był Ilia State University w Tbilisi. Lokalnym partnerem wydarzenia była Stichting Caucasus Foundation. Uczestnikami warsztatu lokalnego w Gruzji byli absolwenci Leniej Szkoły Dialogu Międzykulturowego, która odbyła się w sierpniu w Krasnogrudzie, oraz członkowie ich zespołów projektowych (15 osób). Warsztaty lokalne w Gruzji zostały rozbudowane dodatkowo o spotkania i warsztaty, w różnych miejscach kraju (Vani, Kutaisi, Tsalenjiha, Poti, Batumi), których celem była promocja projektu w różnych środowiskach, poszukiwanie nowych partnerów dla dalszych działań projektowych oraz poznanie realiów pracy uczestników Szkoły Pogranicza poprzez poznanie miejsc i środowisk, w których działają. Warsztaty poprowadzili: Nathalie Bolgert oraz Krzysztof Czyżewski. W prezentacjach i spotkaniach w różnych miastach Gruzji uczestniczyli też członkowie zespołu Ośrodka Pogranicze: Małgorzata Sporek-Czyżewska, Bożena Szroeder oraz Michał Moniuszko.

W ramach działań projektowych powstała platforma wymiany informacji dla działaczy społecznych uczestniczących w projekcie. Na platformę tę składają się: interaktywny blog projektu (www.borderland-network-news), grupa na Facebooku (Borderland School, grupa zamknięta) oraz strony internetowe organizacji partnerskich (www.pogranicze.sejny.pl; <http://www.lvivcenter.org>). Powstał też film w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej) będący zdigitalizowaną dokumentacją działań projektowych, zawierający również wywiady z uczestnikami projektu.

SYMPOZJON „PARTNERSTWO WSCHODNIE JAKO PROJEKT KULTUROWY”

Symposium, pt. „Partnerstwo Wschodnie jako projekt kulturowy” odbył się w dniach 10–12 maja 2013 roku w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrodzie. Organizatorem spotkania był Dom Polski Wschodniej w Brukseli w partnerstwie z Fundacją Pogranicze i Ośrodkiem „Pogranicze-sztuk, kultur, narodów” w Sejnach.

Spotkanie z udziałem przedstawicieli instytucji rządowych adresowane było do przedstawicieli samorządów pięciu polskich województw wschodnich (lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego) oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji kultury współpracujących z krajami Partnerstwa Wschodniego. Tematem warsztatów i debat była współpraca tych dwóch środowisk przy realizacji projektów ze Wschodem w obszarze dialogu międzykulturowego.

W ramach Symposiumu odbyła się debata poświęcona znaczeniu kultury dla rozwoju dobrosąsiedzkiej współpracy w krajach Partnerstwa Wschodniego. Ważną częścią symposiumu były warsztaty, których celem było wypracowanie konkretnych

form współpracy i rozwiązań w obrębie polityki kulturalnej dla działań w programach: „Wschód Kultury”, „Laboratoria Praktyk Międzykulturowych” oraz „Wschodnia Oś Kultury”. Warsztaty prowadzili będą przedstawiciele Fundacji i Ośrodka Pogranicza, Warsztatów Kultury w Lublinie oraz Narodowego Centrum Kultury. Ponadto w programie spotkania znalazła się prezentacja planowanego na 1–6 października Kongresu KIEW pt. „Kultura dla Partnerstwa” w Lublinie oraz spotkanie wokół książki „Podręcznik Dialogu” wydanej wspólnie przez Fundację Pogranicza i Dom Polski Wschodniej.

Obrady, dyskusję i pracę warsztatową podczas Sympozjonu urozmaicały wydarzenia artystyczne – koncert „Gilgamesz” na chór, trio jazzowe i kwartet smyczkowy w wykonaniu Teatru Chorea z Łodzi oraz latająca kawiarnia literacka z udziałem poetów litewskich, białoruskich i ukraińskich – m.in. Andreja Khadanovicha (Białoruś), Kornelijusa Platelisa (Litwa), przy muzyce kwartetu jazzowego „HoTS”.

Celem spotkania było stworzenie platformy dla współpracy i wymiany doświadczeń w obszarze projektów kulturowych dedykowanych krajom Partnerstwa Wschodniego oraz wypracowanie konkretnych propozycji projektów angażujących różne podmioty w realizację długofalowych, partnerskich działań ze Wschodem.

W czasie pracy warsztatowej na Sympozjonie uczestnicy konferencji przygotowali wspólny dokument, będący podsumowaniem spotkania i zawierający rekomendacje uczestników odnośnie tego jak budować długofalową, partnerską współpracę z krajami Partnerstwa Wschodniego. Dokument ten został wysłany do prasy lokalnej (białostockie wydanie Gazety Wyborczej) oraz ogólnopolskiej (Polska Agencja Prasowa) jako komunikat prasowy z Sympozjonu. Organizatorzy zadbali również o to, żeby informacja o sympozjonie, wraz z fotorelacją, pojawiła się na bieżąco na stronach internetowych instytucji, które reprezentowali uczestnicy, m.in. Kongres Kultury Partnerstwa Wschodniego w Lublinie, Kolegium Europy Wschodniej we Wrocławiu, Stowarzyszenie Integracja Europa-Wschód oraz portalach medialnych: Radio Białystok, Wrota Podlasia, e-teatr, GazetaWyborcza.pl, tvp.pl, białystok.online.pl.

DIALOG O WILNIE

Projekt „Dialog o Wilnie” spotkał w artystycznym działaniu dwie grupy młodzieży: polską grupę, która w ramach projektów edukacyjno-artystycznych realizowanych w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie założyła Krasnogrudzki Klub Włóczęgów (na wzór klubu do którego w przedwojennym Wilnie należał m. in. Czesław Miłosz), w ramach którego młodzi ludzie z Sejn rozwijają swoją wiedzę i umiejętności w dziedzinach szeroko pojętej humanistyki i sztuki; oraz litewska grupa młodzieży z wileńskiego Gimnazjum im. Św. Krzysztofa, która założyła wspólnie Vaikšciotj Klubas, którego celem jest poznawanie i kulturowanie tradycji swojego miasta – Wilna poprzez spotkania z ludźmi, lekturę tekstów literackich i źródeł historycznych.

Obie grupy spotkały się już wcześniej, podczas podróży do Wilna, którą odbył Krasnogrudzki Klub Włóczęgów (grupa litewska była wtedy przewodnikiem po współczesnym Wilnie) i od tej pory szukały formuły, która umożliwiłaby im kolejne spotkanie i wspólne działanie. Naturalnym tematem, ze względu na zainteresowania obu grup, stało się Wilno – historia miasta, i jego mieszkańców ale też teraźniejszość tego miejsca, jego dzisiejsze oblicze widziane oczyma młodego pokolenia.

Inspiracją dla wspólnych działań artystycznych i punktem odniesienia we wspólnym poznawaniu Wilna stał się tekst Listy o Wilnie – publiczny dialog o tym mieście, który w formie korespondencji toczyli dwaj poeci – Czesław Miłosz i Thomas Venclowa. Dwa bardzo silne i bardzo różne portrety tego samego miasta – przedwojennego Wilna Miłosza i powojennego Wilna Venclowy. Uczestnicy projektu, którzy zapoznali się ze słynną korespondencją poetów w ramach przygotowań do działań projektowych, podczas wspólnych warsztatów artystycznych w Wilnie w dniach 25-27 czerwca postanowili stworzyć własny list, który stanowił będzie swoiste uzupełnienie dialogu dwóch poetów. List o Wilnie współczesnym, widzianym oczami młodych Polaków i Litwinów, którzy szukają w nim swoich własnych tradycji ale również miejsc i postaci, które nie dadzą się tak łatwo zaszufladkować tylko do jednej z tych tradycji.

Pierwotnie młodzież miała pracować nad opracowaniem ścieżek obu poetów w Wilnie, jednak przygotowania do spotkania oraz pierwsze wspólne dyskusje dowiodły, że wytyczenie własnej ścieżki i stworzenie jednego, wspólnego listu może stanowić najważniejszą inspirację do pracy w ramach tego projektu. Decyzja o napisaniu Listu o Współczesnym Wilnie, pociągnęła za sobą również fakt, że do pracy warsztatowej z młodzieżą zaproszeni zostali młodzi artyści litewscy z Wilna. Artyści, dla których temat miasta i jego różnorodnych twarzy, stanowi ważną inspirację w pracy twórczej. Narzędziem pracy warsztatowej były bardzo różnorodne dziedziny sztuki – plastyka, fotografia, film, muzyka. Dzięki temu, że pracę prowadzili artyści, młodzież miała okazję spotkać się z wysokiej jakości warsztatem artystycznym, zdobyć praktyczne umiejętności w tych dziedzinach, ale przede wszystkim zainspirowana została do odważnych poszukiwań artystycznych, ciekawego wykorzystania różnych form wyrazu oraz nadania wspólnemu dziełu wyjątkowego, twórczego wymiaru.

W ramach projektu odbyły się dwa spotkania w Wilnie. Pierwsze miało miejsce w dniach 25-27 czerwca 2013. W czasie tych trzydniowych warsztatów młodzież pracowała w czterech, polsko-litewskich, grupach warsztatowych – fotograficznej,

filmowej, plastycznej i muzycznej. Głównym zadaniem było zbieranie materiałów potrzebnych do stworzenia plakatów, krótkich filmów, artystycznych kolaży i kompozycji dźwiękowych. Praca warsztatowa odbywała się w pracowniach liceum Św. Krzysztofa i, przede wszystkim w przestrzeni miasta. Młodzież poznawała miejsca ważne dla historii Wilna, ciekawe z punktu widzenia sztuki i kultury ale też indywidualnych losów. Przewodnikiem była dla nich literatura, historia ale też ich rówieśnicy. Poza takimi „obowiązkowymi” miejscami jak Uniwersytet, wileńskie kościoły czy dzielnica Zarzecze uczestnicy dotarli tropem współczesnego graffiti do wileńskich squatów czy podążając z nurtem rzeki znajdowali miejsca, w których przyroda spotyka się z przestrzenią miejską. Wieczorami młodzież spędzała wspólnie czas, m.in. oglądając filmy związane z miastem, tj. „Patrz Wilno”.

W czasie warsztatów artystycznych wykorzystane zostały metody pracy warsztatowej właściwe dla danego obszaru umiejętności. Ich głównym celem było wykorzystanie konkretnych narzędzi sztuki do poznania i oswojenia specyficznej przestrzeni miasta Wilna i zgromadzenie materiału do stworzenia prac artystycznych – elementów Listu o współczesnym Wilnie.

W ramach warsztatu fotografii prowadzonego przez Dariusza Petrulaitisa uczestnicy zdobyli podstawowe umiejętności związane z fotografią (wybór obiektu, warunki świetlne, kadrowanie, obróbka komputerowa), które pozwoliły im opisać poznawane przez siebie Wilno językiem fotografii. Ze wspólnych spacerów i wypraw „w miasto” powstały ciekawe cykle fotografii, z których następnie każdy z uczestników dokonał selekcji i za pomocą programu do obróbki komputerowej zdjęć stworzył plakat Wilna. Tak na przykład powstał plakat, pt. Miasto Poezji, na który składają się zdjęcia wypisanych na murach Wilna tekstów czy plakat będący kolażem zdjęć żeliwnych studzienek kanalizacyjnych, które obrazują nakładające się na siebie wymiary historyczne w Wilnie.

W ramach warsztatu muzycznego, który prowadziła Brigitte uczestnicy poznali podstawy warsztatu wokalnego oraz rozwijali swoją wrażliwość muzyczną poprzez ćwiczenia rytmiczne i słuchowe. Uczyli się też od siebie na wzajem swoich tradycyjnych pieśni. Następnie oswojeni tym wstępem do warsztatów stworzyli wspólnie utwór słowno-muzyczny do wierszy Czesława Miłosza i Tomasa Venclowy wykorzystujący motywy muzyki tradycyjnej ale również współczesne upodobania muzyczne uczestników. Autorem i wykonawcą utworów była młodzież uczestnicząca w tym warsztacie.

W ramach warsztatu filmowego, który prowadziła Vilte Brazuinaite uczestnicy zdobyli podstawowe umiejętności potrzebne do posługiwania się kamerą. Następnie wspólnie zmontowali dwa krótkie filmy wykorzystując do nich materiały zdobyte podczas wypraw „w Wilno” – zdjęcia, nagrania filmowe ale też teksty literackie i nagrania dźwiękowe. Pierwszy z filmików zatytułowany „Pewna okolica” jest współczesnym komentarzem do wiersza Czesława Miłosza o tym samym tytule i stanowi kolaż przenikających się nawzajem starych zdjęć Wilna oraz krótkich obrazów filmowych nakręconych w mieście przez młodzież. Drugi filmik jest artystyczną wizualizacją dwóch wierszy – „Ody do miasta” Tomasa Venclowy oraz „Ars poetica” Czesława Miłosza. Młodzi twórcy wykorzystali w nim swoje nagrania wideo i zdjęcia współczesnego Wilna, sami też recytują te wiersze, co stanowi ścieżkę dźwiękową wizualizacji.

Warsztat kolażu prowadziła Jurata Racinskaitie znana artystka litewska, ilustratorka książek. W ramach tego warsztatu młodzież tworzyła artystyczne kolaże, których tematem było miasto Wilno. W swoich pracach uczestnicy warsztatu

wykorzystywali swoje własne rysunki i szkice, fragmenty tekstów literackich, stare i nowe – zrobione przez siebie zdjęcia, znalezione przedmioty i rośliny. Każdy element kolażu umieszczany był w specjalnie do tego przygotowanej przezroczystej koszulce. Na koniec koszulki te były zszywane i tak powstawał kolaż.

Drugie spotkanie warsztatowe w Wilnie, które odbyło się w dniach 21-23 listopada 2013 roku, poświęcone było przede wszystkim podsumowaniom projektu oraz pracy nad finałową prezentacją. Przybrała ona formę otwartej wystawy w Gimnazjum im. Św. Krzysztofa w Wilnie. Wszystkie prace artystyczne powstałe podczas warsztatów projektowych złożyły się na Trzeci List o Wilnie, który jest wielogłosem różnych artystycznych wypowiedzi, kolażem indywidualnych obrazów miasta, wyrazem wspólnych poszukiwań polsko– litewskiej grupy młodzieży. Składają się na niego: zaprojektowane i wykonane przez młodzież plakaty, artystyczne kolaże, krótkie filmiki oraz dwa utwory słowno – muzyczne do wierszy Czesława Miłosza i Tomasa Venclowy. Autorami, wykonawcami i przewodnikami po tej wystawie jest młodzież, która brała udział w projekcie.

Bardzo ważnym elementem tego spotkania warsztatowego było spotkanie z Tomaszem Venclową oraz spacer po Wilnie pod jego przewodnictwem. Pisarz oprowadził młodych po ważnych i ciekawych historycznie i społecznie miejscach w Wilnie wplatając w opowieść fragmenty swojego życia. Wieczorem podczas spotkania w Gimnazjum św. Krzysztofa w Wilnie Tomasz Venclowa opowiadał o swoim postrzeganiu Wilna, relacjach z Miłoszem, Brodsky’em oraz kontekście historycznym w jakim Wilno się kształtowało. W spotkaniu i spacerze udział wzięli zaproszeni goście, młodzież polska i litewska biorąca udział w projekcie Dialog o Wilnie oraz zaproszeni przez nich rówieśnicy.

Działania projektowe były na bieżąco dokumentowane na stronie internetowej Ośrodka Pogranicza.

ATLANTYDA POGRANICZA – TRANSGRANICZNY SZLAK KULTUROWY

Jest to dwuletni projekt współpracy transgranicznej pomiędzy partnerami z Polski, Litwy i Rosji (Obwód Kaliningradzki). Projekt ma na celu stworzenie wspólnego szlaku kulturowego, od Sejnu i Krasnogrudy przez Kėdainiai i Czyste Prudy, do Kaliningradu wraz z oznaczeniem miejsc i obiektów, ważnych kulturowo, opracowanie przewodnika po polsku, litewsku, rosyjsku i angielsku oraz przygotowanie na bazie tego materiału wystawę „Atlantyda Pogranicza”. Zarówno przewodnik jak i wystawa stanowią będą materiał pomocniczy dla nauczycieli i przyszłych przewodników szlaku z trzech krajów, którzy wezmą udział w projekcie. Dla nich będą skierowane kursy w dziedzinie poszerzania wiedzy o sąsiadach z drugiej strony granicy, o kulturach mniejszości narodowych i wyznaniowych, o tradycjach dialogu i tolerancji pogranicza polsko-litewsko-rosyjskiego.

W projekcie bierze udział młodzież (16 – 18 lat, po 10 osób z każdego uczestniczącego kraju), która jest zaangażowana w wyznaczanie szlaku, opracowywanie i tworzenie materiałów do publikacji i wystawy. Praca z młodzieżą odbywa się w formie różnorodnych warsztatów edukacyjno-artystycznych (warsztat dziedzictwa kulturowego, warsztat fotograficzny, warsztat ceramiczny, warsztat słowa, warsztat poezji, warsztat archeologiczny, warsztat przyrody, warsztat teatralny,

warsztat muzyczny, warsztat książki), mających miejsce w każdym z trzech krajów (Sejny, Kėdainiai, Kaliningrad).

Celem warsztatów jest poznawanie wspólnego dziedzictwa kulturowego regionu, jak również jego krajobrazu. Program stwarza szanse kształcenia, podróży i nawiązywania kontaktów z partnerami z innych krajów, jednocześnie ugruntowując ich tożsamość, związki z regionem i miejscem z którego się wywodzą.

Partnerami projektu są: Muzeum Regionalne w Kedainach w Litwie, Kaliningradzki związek pisarzy oraz Ośrodek "Pogranicze-sztuk, kultur, narodów". W 2013 roku odbyły się dwa spotkania warsztatowe:

WARSZTATY W KRASNOGRUDZIE

W dniach 1-12 lipca w ramach projektu, w MCD w Krasnogrudzie, toczyła się praca z młodzieżą z trzech krajów, Litwy, Polski i Rosji. Praca odbywała się w formie różnorodnych warsztatów edukacyjno-artystycznych (warsztat fotograficzny, warsztat ceramiczny, warsztat słowa, warsztat poezji, warsztat graficzny, warsztat krajoznawczy, warsztat teatralny, warsztat śpiewu, warsztat formy i koloru). Celem warsztatów było poznawanie wspólnego dziedzictwa kulturowego regionu, jak również jego krajobrazu. Warsztaty stanowiły pierwszy krok w stworzeniu podręcznika-przewodnika po szlaku kulturowym w trzech językach i wystawy multimedialnej.

W ciągu roku zajęcia warsztatowe w podgrupach (pod opieką nauczycieli z Suwałk, Sejn i Augustowa) miały swoją kontynuację.

WARSZTATY W KIEJDANACH

Kolejne spotkanie, (50 uczestników z trzech krajów) miało miejsce w Kiejdanach w Litwie. Spotkanie zostało przygotowane przez litewskiego partnera projektu, Muzeum Regionalne w Kiejdanach. Przez 6 dni intensywnej pracy uczestnicy poznawali historię o tradycję tego miejsca. Jego wielokulturową przeszłość – historia, miejsca i ważne postacie związane z Kiejdanami. Uczestnicy brali udział w warsztatach artystycznych (warsztat literatury, warsztat poezji, warsztat rzeźbiarski, warsztat wycinanek, warsztat artystyczny, warsztat pieśni i tańca) prowadzonych przez znakomitych litewskich ekspertów, artystów i rzemieślników. Rezultaty warsztatów stanowią część publikacji. Więcej o projekcie pod adresem: http://pogranicze.sejny.pl/atlantyda_pogranicza_transgraniczny_szlak_kulturowy,1486.html/www.borderlandatlantis.net

**LOKALNE PROJEKTY
EDUKACYJNO-ARTYSTYCZNE**

KRASNOGRUDZKA PROWINCJA PEDAGOGICZNA

Program „Krasnogrudzka Prowincja Pedagogiczna” dedykowany jest społeczności lokalnej, mieszkańców 15 przygranicznych wsi, położonych w pobliżu Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie. Jest to obszar o silnych tradycjach wielokulturowych. Dziś mieszkają tu głównie Polacy, Litwini oraz kilka rodzin Rosjan Starobrzędowców.

Program miał na celu twórczą aktywizację mieszkańców poprzez działania edukacyjno-artystyczne adresowane zarówno do dzieci i młodzieży jak i całych wielopokoleniowych rodzin – rodziców i dziadków. W ramach programu utworzone zostało dziewięć Pracowni Artystyczno-Edukacyjnych prowadzonych przez artystów, animatorów kultury, pedagogów. Zajęcia Pracowni odbywały się co tydzień w piątek, sobotę lub niedzielę. Ważnym elementem uzupełniającym działania Pracowni, jednocześnie poszerzającym krąg odbiorców, były comiesięczne spotkania „Sobota z niedzielą – biesiady sąsiedzkie, adresowane do społeczności lokalnej gminy Sejny – do dzieci, rodziców i seniorów. Specjalną opieką otoczeni zostali najmłodszy uczestnicy programu, dla których dedykowana była Bawialnia Krasnogrudzka we Dworze z ciekawym programem działań artystycznych, prezentacji teatralnych i muzycznych także dla opiekunów dzieci – rodziców, dziadków. W działaniach Krasnogrudzkiej Prowincji Pedagogicznej wzięło udział prawie 2000 osób.

Opis poszczególnych elementów programu/pracowni edukacyjno-artystycznych:

PRACOWNIA MUZYCZNA – MUZYKA MIEJSCA

Muzyka Miejsca to program dedykowany młodzieży z Sejneńszczyzny, w zajęciach wzięły udział dzieci i młodzież ze szkół z Sejn, Krasnowa, Gib i Poćkun. Początkowo grupa była na tyle liczna (75 osób), że trzeba było podzielić ją na 2 zespoły. Zajęcia odbywały się w piątki i soboty. Część wzięła udział w kształceniu muzycznym związanym z programem Pracowni Edukacji Muzycznej Pogranicza, grupa realizująca program Muzyki Miejsca ukształtowała się w zespole 15 osób.

Program stanowiły cykle warsztatów (instrumentalny, aranżacyjny, kompozycyjny, elektroakustyczny), wykładów i lekcji jęz. litewskiego prowadzonych przez znakomitych muzyków, muzykologów i nauczycieli z Polski i Litwy. Zajęcia prowadzili: Justinas Vaznevičius (Wilnius), Kacper Szroeder (Sejny/Warszawa), Marcin Dymiter aka Emiter (Gdańsk), Vytautas Batvinskas (Puńsk).

Zajęcia odbywały się w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie 2 razy w tygodniu (29 spotkań). Projekt podsumowały 2 uroczyste prezentacje, w Sejnach i w Krasnogrudzie. Oba koncerty zostały zarejestrowane, z czego powstanie płyta, która będzie efektem wspólnej pracy.

Pracownia była gospodarzem i współtwórcą „Muzycznej Nocy Sobótkowej”, którą organizowaliśmy wspólnie ze Stowarzyszeniem Krusznia. „Nawoływania Sobótkowe” były nocnym wydarzeniem muzycznym i tanecznym z udziałem szwedzkiej grupy Folk Practice Akademii, oraz muzyków z Polski i Białorusi.

PRACOWNIA SZTUKI

Zajęcia Pracowni Sztuki polegały na systematycznej pracy, w trakcie której uczestnicy poznawali linorytniczą oraz komputerową technikę graficzną, a także obcowali z dziełem pisarza Juliana Tuwima, przygotowując, opracowując graficznie i tworząc autorsko opracowaną książkę.

Pracownia przygotowała księgę linorytów z wierszem Juliana Tuwima pt „Lokomotywa”. Uczestnicy Pracowni byli twórcami Księgi od początku do końca (poznali tajniki grafiki warsztatowej w całym procesie – nauka komponowania, projekty, przenoszenie projektów na matrycę-linoleum z użyciem kalki, tuszu i ołówka, wybieranie kompozycji z matryc, odbijanie grafik na prasie).

W warsztatach uczestniczyła 30 osobowa grupa dzieci i młodzieży w wieku 10-15 lat z okolic miasta oraz z Sejna. Zajęcia odbywały się w każdą sobotę, po cztery godziny (20 spotkań).

7 grudnia, na finale projektu w Krasnogrodzie, miała miejsce prezentacja wystawy prac graficznych-odbitek linorytowych oraz matryc graficznych. Odbyła się promocja książki „Lokomotywa”, dzieci opowiedziały o swoich doświadczeniach z pracy artystycznej .

PRACOWNIA ARCHEOLOGICZNA

W ramach pracowni archeologicznej od kwietnia do końca listopada odbyły się 22 spotkania (w tym jedno dwudniowe). Uczestniczyły w nich dzieci ze szkoły podstawowej, gimnazjum z powiatu sejneńskiego. Pracownia zajmowała się historią Bałtów, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego plemienia Jaćwingów – dawnych mieszkańców Sejneńszczyzny.

W trakcie zajęć odbyły się wykłady prowadzone przez archeologów (Anetta Ajdulis, Marcin Engel, Cezary Sobczak): „Grodziska Sejneńszczyzny”, „Grodziska Mazur Wschodnich” oraz „Tajemnice grodzisk jaćwieskich. Szurpiły i Osinki”. Wykłady przybliżyły uczestnikom pracowni techniki, materiały i narzędzia stosowane przy budowie grodzisk. Poruszano kwestie funkcji wczesnośredniowiecznych grodów, wykłady dotyczyły także społeczności zamieszkujących grody (życie codzienne, kultura materialna i duchowa). Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z materiałem archeologicznym, który towarzyszył prelekcjom opowiadającym o różnych koncepcjach historycznych upadku Jaćwieży. Odbyły się cztery wycieczki,

mające charakter wypraw archeologicznych do grodzisk w Żubronajciu, Dybowie, Szurpiłach, Posejnelach, a także jedna wyprawa do stanowisk archeologów podczas badań wykopaliskowych na obwodnicy Augustowa. Uczestnicy zapoznali się tam z technikami dokumentacyjnymi stosowanymi podczas prac wykopaliskowych.

W ramach pracowni sporządzona została mapa historycznej Jaćwieży – „Terra Sudinoi”. Znalazły się na niej wszystkie znane grodziska dawnej Jaćwieży. Obok niej powstała makieta grodu w Posejnelach.

PRACOWNIA PRZYRODY

Warsztaty przyrodnicze odbywały się w Parku Krasnogrudzkim, od kwietnia do końca listopada i dotyczyły ptaków zamieszkujących przestrzeń parku i jego bogatej flory. W warsztatach brało udział 20 dzieci w wieku 8-13 lat, uczących się w szkołach wiejskich na terenie powiatu sejneńskiego. Warsztaty miały formę spotkań weekendowych. Ilość spotkań: 20. Zakładane cele i rezultaty wg założonego harmonogramu zostały wykonane.

Celem warsztatów było znalezienie artystycznego języka do opowieści o naturze oraz uwrażliwianie najmłodszych na otaczającą nas przyrodę i dziedzictwo naturalne miejsca w którym mieszkają. Uczestnicy warsztatów zapoznali się z gatunkami ptaków zamieszkujących park (ok. 40 gatunków). Szczegółowo poznano 10 gatunków ptaków. Warsztaty miały formę spacerów edukacyjnych, pod przewodnictwem ornitologa, Marcina Siuchno, podczas których odkrywano miejsca zamieszkania poszczególnych ptaków, obserwowano otaczającą nas naturę oraz zwracano szczególną uwagę na wszelkie zmiany zachodzące w naturze na przestrzeni roku. Spacerowały były dokumentowane i opisywane przez uczestników, podsumowywane także multimedialnymi prezentacjami. Osobną ścieżką warsztatów stanowiły zajęcia

dotyczące roślinności parku oraz wykonanie Zielnika. Warsztatom towarzyszyły zajęcia plastyczne, podczas których uczestnicy starali się przełożyć na papier lub inne medium wszystko to, z czym się zapoznano.

Zwieńczeniem warsztatów była wystawa pt. „Ptaki Krasnogrudzkie”.

Wystawa składa się z ptaków wykonanych przez uczestników warsztatów, podczas zajęć plastycznych, zdjęć i podkładzie dźwięków ptaków – slide-show oraz części roślin zebranych w parku krasnogrudzkim.

PRACOWNIA MULTIMEDIÓW

W zajęciach pracowni brało udział 10 osób. Celem działań była realizacja wywiadów i krótkich filmów składających się na Kronikę Sąsiedzka. Program rozpoczął się od podstaw fotografii – portretowej, reporterskiej oraz pejzażowej (wspierane przykładami pracy najlepszych światowych fotografów i fotografików). Zajęcia miały charakter praktyczny i teoretyczny (ćwiczenia oświetleniowe, kadrowania, dźwiękowe oraz z pracy z kamerą). Zajęciom towarzyszyły projekcje filmów dokumentalnych, z dużym naciskiem na polskie kino dokumentalne drugiej połowy XX wieku. W ramach działań powstało kilka krótkich filmów warsztatowych („Kim jesteś?”, „Magiczna podróż Dominiki”, „Eksperyment”, „Kulki”) oraz cykle fotograficzne. Uczestnicy pracowni dokumentowali także prace innych pracowni w Krasnogrudzie. Młodzież odbyła warsztaty filmu eksperymentalnego, tworzonego ręcznie na taśmie celuloidowej 8mm, zrealizowała od początku do końca film krótkometrażowy „Dzień końca”, który kręcony był kamerami taśmowymi 8mm oraz VHS i zgrywany analogowo do postaci cyfrowej.

Jako część „Kroniki Sąsiedzkiej” powstały filmy dokumentujące ludzi i miejsca regionu. Były to filmy „Sample Sejny”, „Książka mój najlepszy przyjaciel” oraz 4 rozmowy z postaciami związanymi z regionem.

Efektom kilkumiesięcznej pracy są filmy oraz fotografie, ale przede wszystkim zgrany zespół młodych ludzi z pasją do dokumentowania rzeczywistości, która ich otacza. Będą oni kontynuowali dalej prace oraz własne projekty podczas kolejnych miesięcy. W sumie odbyło się 25 spotkań grupowych oraz piętnaście w podgrupach realizujących konkretne projekty.

PRACOWNIA ANIMACJI FILMOWEJ

Pracownia skupiła 20 osobową grupę dzieci i młodzieży z okolic Sejny i Krasnogrudy. Dla wielu z nich było to pierwsze doświadczenia obcowania ze sztuką, a sztuką filmu animowanego w ogóle. Zajęcia odbywały się trzy razy w tygodniu (co dwa tygodnie) – w piątek – trzygodzinne, sobota od godz. 10.00 do godz. 20.00, niedzielę od godz. 9.00 do godz. 15.00

Pracownia skupiła się na przygotowaniu pierwszych fragmentów filmu animowanego na podstawie książki XIX wiecznej pisarki pt: „Gucio zczarowany”. Do książki tej odwoływał się w swoim życiu i twórczości Czesław Miłosz, którego rodzina związana była z Krasnogrudą. Było to też ukochana książka dzieciństwa poety.

Pracownia, po wspólnym, głośnym czytaniu książki pisarki, przygotowała projekty do filmu, lalki, kostiumy a także scenografię. Rozpoczęły się także pierwsze prace animacyjne i montażowe. Film przygotowany jest na wielopłanie, będzie łączył w sobie wiele technik tradycyjnej animacji poklatkowej takich jak; wycinanka, techniki malowane, rzeźba przestrzenna. Powstały 2 minuty filmu, którego ostateczna wersja planowana jest na 25 min!. Film tworzony jest pod opieką wybitnej reżyserki filmowej Darii Kopiec.

PRACOWNIA DOKUMENTACJI

Przez cały czas trwania Pracownia dokumentowała przebieg projektu, korzystając ze strony internetowej Pogranicza – www.pogranicze.sejny.pl, gdzie na bieżąco zamieszczane były informacje z przebiegu działań Krasnogrudzkiej Prowincji Pedagogicznej. Założony został osobny blog pod adresem www.pracowniekrasnogrudzkie.wordpress.com, który był miejscem dokumentowania etapów pracy

poszczególnych Pracowni, a także wszystkiego co działo się w ramach programu. Redaktorami bloga byli wszyscy uczestnicy projektu – zarówno prowadzący Pracownie, jak i dzieci i młodzież – realizatorzy działań.

Pracownia dokumentacji również na bieżąco zamieszczała wszelkie informacje o Prowincji na portalach społecznościowych: youtube – pograniczesejny oraz na facebooku: poświęconym Pograniczu <https://www.facebook.com/pogranicze.sejny?fref=ts> i Kawiarni „Piosenka o porcelanie” <https://www.facebook.com/piosenkaoporcelanie>

PRACOWNIA CHÓRU

Do udziału w Pracowni zaproszeni zostali starsi mieszkańcy wiosek wokół Krasnogrudy. Praca odwoływała się do bogatej tradycji muzycznej regionu Pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego. Sięgano także po materiał pieśni zamieszkujących okolice Rosjan staroobrzędowców, czy mieszkańców polskiej narodowości. Zajęcia odbywały się raz w tygodniu, z 20 osobową grupą dorosłych. Powstały chór żeńsko-męski zadebiutował w czasie „Krasnogrudzkich Zaduszek” z koncertem poświęconym nieżyjącym mieszkańcom regionu. Chór śpiewa z akompaniamentem instrumentu.

PRACOWNIA WIELOPOKOLENIOWA

Do udziału w Pracowni zaproszeni zostali mieszkańcy 15 wiosek leżących wokół Krasnogrudy. 20-osobowa Pracownia, głównie osoby dorosłe i seniorzy, skupiła się na zebraniu materiału dokumentującego życie mieszkańców wiosek, zgodnie z kalendarzem przyrodniczym, obrzędowym i kulturowym. Zdokumentowanych w formie zapisów fotograficznych, audio i video zostało kilkadziesiąt opowieści najstarszych mieszkańców. Pracownia była gospodarzem pierwszych „Zaduszek Krasnogrudzkich”, podczas których wspomniani byli zmarli sąsiedzi, mieszkańcy Krasnogrudy i okolic. W trakcie spotkania prezentowane były fotografie wspomnianych osób, a także pieśni, które wykonywał chór krasnogrudzki.

„SOBOTA Z NIEDZIELĄ – BIESIADY SĄSIEDZKIE”

„Sobota z niedzielą – biesiady sąsiedzkie” stanowiące integralną część projektu Krasnogrudzkiej Prowincji Pedagogicznej, to działania skierowane w szczególności do społeczności lokalnej, która ma ograniczone możliwości uczestnictwa w kulturze.

W czasie trwania projektu odbyło się 6 spotkań o charakterze warsztatów międzypokoleniowych oraz wydarzeń teatralno-muzycznych, w okresie od kwietnia do grudnia 2013.

Na poszczególne działania składały się: działania edukacyjne i artystyczne (Bawialnia w Krasnogrudzkim Dworze) skierowane do najmłodszych; warsztaty artystyczne, (teatralne, plastyczne, muzyczne, kulinarne) dla starszych dzieci oraz dorosłych; oraz działania międzypokoleniowe – prezentacje przedstawień teatralnych oraz koncerty muzyczne.

Bardzo ważnym (niezakładanym) elementem programu, który był odpowiedzią na zapotrzebowanie mieszkańców na spotkania z ciekawymi ludźmi, pisarzami, stał się cykl wieczorów literackich i muzycznych z towarzyszeniem dyskusji i prezentacji. Tematem przewodnim spotkań była literatura, kultura i historia wielokulturowego dziedzictwa obszaru dawnej Rzeczypospolitej, regionów i miejsc najbliższego sąsiedztwa. Spotkania miały formę kawiarni literackiej z udziałem wybitnych pisarzy, krytyków, tłumaczy, wydawców oraz literaturoznawców z Polski i świata. Od kwietnia do października 2013 roku przygotowano i przeprowadzono 17 spotkań.

Gośćmi kolejnych byli między innymi: Olga Tokarczuk, Gabi i Uwe von Seltsmann, Dariusz Szpoper, Kinga Dunin, Jacek Milewski, Ignacy Karpowicz, Barbara Gruszka-Zych, Birute Jonuskaite, Timothy Snyder, Marcie Shore, Paweł Huelle, odbyły się koncerty Zespołu SLALOM (Tyciński/Weber/Zemler) oraz wieczór „Kołysanki jidysz” Oli Bilińskiej. Powyższe działania miały charakter cykliczny, planowana jest ich kontynuacja w latach kolejnych. W spotkaniach Kawiarni Literackiej, wzięło udział kilkaset osób, z okolicznych miejscowości.

Dodatkowym elementem programu „Sobota niedzielą” stał się organizowany wspólnie z Fundacją Wspomagania Wsi projekt pt: „Pokaż, co masz na strychu” (opis poniżej)

27–28 kwietnia 2013 – otwarcie cyklu spotkań, zainicjowane wystawą w przestrzeniach krasnogrudzkiego parku fotografii portretów mieszkańców Krasnogrudy i okolic pt. „Krasnogrudzkie historie sąsiedzkie” oraz poczęstunkiem przy dworze. Wydarzeniem teatralnym było przedstawienie Teatru Małe Mi, pt. „Fintikluszki”. Drugiego dnia odbyły się zajęcia artystyczne dla młodszych dzieci (3–6 lat), poprowadzone przez Urszulę Namiotko pedagoga z Uniwersytetu w Białymstoku i Domu Kultury „Zachęta” oraz warsztat biżuterii artystycznej skierowany do dorosłych, prowadzony przez Paulinę Horbę, absolwentkę Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu.

Spotkanie zostało zakończone wspólnym biesiadowaniem i Potańcówką przy występie muzycznym Orkiestry Klezmerskiej Teatru Sejneńskiego w Kawiarni „Piosenka o porcelanie” w Krasnogrudzie.

19 maja 2013 – drugie spotkanie sąsiedzkie, w formule spotkania jednodniowego, na które składały się: warsztaty artystyczne skierowane do dzieci, pt. „Majowa wyprawa po skarb” poprowadzone przez Urszulę Namiotko, warsztaty z Soutache oraz beadingu poprowadzone przez Paulinę Horbę oraz spektakl teatralny w wykonaniu Teatru Małe Mi z Warszawy, pt. „Ali Baba i czterech rozbójników”.

9 czerwca 2013 – Krasnogrudzki Dzień Dziecka, na który składały się warsztaty „Jak zostać klaunem”, poprowadzone przez Krzysztofa i Aleksandrę Dziemian ze Stowarzyszenia Aktywności Społeczno-Artystycznej „Nie Po Drodze” oraz warsztat ręcznie robionych zabawek i dekoracji z filcu, pod kierunkiem Patrycji Czernieckiej i Sylwii Rakowskiej-Sabastyn z grupy twórczej MamoDroga. Atrakcją dla dzieci były warsztaty szrudlarskie pod opieką aktorów z suwalskiego Teatru Form Czarno-Białych Plama. Kolejną część spotkania stanowiły: zabawy i konkursy rodzinne animowane przez aktorów z Teatru Pod Orzełkiem oraz spektakl, pt. „Czarne i Białe” w ich wykonaniu.

29 września 2013 – czwarte spotkanie w ramach „Biesiad sąsiedzkich”, podczas którego odbyły się warsztaty kulinarne poprowadzone przez Grupę Twórczą Mamo-Droga oraz warsztat dotyczący narzędzi do edukacji międzykulturowej (Filmowa Kolekcja Bajek Opowieści Pogranicza, skierowany do rodziców, poprowadzony przez Bożenę Szroeder z Ośrodka „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów”. Część artystyczną stanowiły: spektakl „Legenda o Czarodziejskim Młynku” w wykonaniu Teatru NARWAŁ z Białegostoku oraz występ Orkiestry Klezmerskiej Teatru Sejneńskiego oraz koncert Ejbike Mame w Kawiarni „Piosenka o porcelanie”.

13 października 2013 – piąte spotkanie sąsiedzkie, podczas którego warsztaty dla najmłodszych w tematyce bajek o „Guciu Zaczarowanym” oraz „Doktorze Muchołapskim” poprowadziła Agata Szkopińska z Ośrodka „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów”, a kolejne spotkanie skierowane do rodziców – z tematyki pedagogika teatru – poprowadziła Bożena Szroeder. Spotkanie zwińczyły: spektakl „Z Bromby historia inna” – projekt lalkowy na podstawie opowiadań dla dzieci Macieja Wojtyszko „Bromba i inni”, w adaptacji i wykonaniu studentów Wydziału Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku, Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie oraz występ „Ejbike Mame” w wykonaniu Orkiestry Klezmerskiej Teatru Sejneńskiego.

7 grudnia 2013 – spotkanie podsumowujące projekt podczas, którego zostały zaprezentowane rezultaty pracy wszystkich pracowni: animacji filmowej, muzyki miejsca, archeologii, przyrody, sztuki, multimediiów, wielopokoleniowej, dokumentowania oraz śpiewu, na które zostali zaproszeni również uczestnicy spotkań sąsiedzkich.

LETNI PROGRAM „SOBOTY Z NIEDZIELĄ” – PROJEKT „POKAŻ, CO MASZ NA STRYCHU”

W ramach letniego programu „Soboty z niedzielą” odbywał się projekt organizowany wspólnie z Fundacją Wspomagania Wsi pt: „Pokaż, co masz na strychu” (realizowany 5-18 sierpnia). Uczestnikami spotkania była 17 osobowa grupa dzieci i młodzieży z Krasnogrudy oraz okolicznych wiosek, także uczestnicy pracowni artystycznych. Zagadnieniem przewodnim przeprowadzonych zajęć edukacyjnych były przedmioty

codziennego użytku z dawnych lat pochodzące z okolicznych gospodarstw. Uczestnicy spotkania brali udział w warsztatach „tradycja rzemieślnicza”, „nowe formy artystyczne” i „dokumentacja etnograficzna” oraz zajęciach wypoczynkowych obejmujących prezentacje filmowe, wycieczki przyrodnicze, sesje fotograficzne oraz gry i zabawy. Projekt zakończyła prezentacja wystawy „Pokaż, co masz na strychu” w siedzibie Fundacji Pogranicze 18 sierpnia. „Pożyteczne wakacje” realizowane były w cyklu od poniedziałku do piątku od godziny 10.00 do 16.00.

KRASNOGRUDZKA PROWINCJA PEDAGOGICZNA, angażująca wiele środowisk z różnych pokoleń, tradycji narodowościowych, kulturowych i religijnych, stała się bardzo ważnym punktem na mapie kulturalnej regionu. Interdyscyplinarny charakter programu, łączący kulturę tradycyjną z nowoczesną, zaproszeni wybitni artyści, atrakcyjność miejsca przebiegu programu (Dwór Krasnogrudzki z Oficyną i Ptasznikami – bogato wyposażonymi pracowniami), zagwarantowały bardzo ciekawy program twórczej aktywizacji i integracji mieszkańców wielokulturowego pogranicza.

Zainteresowanie programem mieszkańców przekroczyło nasze oczekiwania, co ujawniło wielkie zapotrzebowanie na tego rodzaju działania, zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dla dorosłych. Dzięki Pracowniom uczestnicy pogłębiają artystyczne zainteresowania rozwijając swoją aktywność twórczą, a udział w przedsięwzięciach gromadzących całą społeczność wpływa integrująco na całą wspólnotę. Propozycja takiej formy działań w kulturze obejmująca całą wspólnotę wypełniła ogromną lukę w obszarze całkowicie pozbawionym możliwości uczestnictwa w kulturze w swoim najbliższym otoczeniu. Dzięki wielomiesięcznemu i konsekwentnemu programowi udało nam się, co było naszym celem, stworzyć miejsce, które dzisiaj rozpoznawane jest przez najbliższych mieszkańców jako swoje, gdzie dzieją się specjalnie im dedykowane wydarzenia, w których mogą uczestniczyć całymi rodzinami. Udało nam się również stworzyć coś, co pragniemy rozwijać w następnych latach – wspólne dzieła. Powoływać formy, których twórcami i uczestnikami są sami mieszkańcy. Przykładem są „Zaduszki Krasnogrudzkie”, wspólna prezentacja Pracowni Chóru i Pracowni Wielopokoleniowej. Wieczór składał się z pieśni dedykowanych zmarłym sąsiadom, śpiewakom wspomnianym przez wspólnotę. Wspominanie miało formę opowieści osnutych na dokumentach fotograficznych, zapisach filmowych i pamiętanych historiach. Wszystkie działania były przygotowywane i prezentowane przez uczestników. Ta integralna forma miała swoją dramaturgię niczym spektakl.

Podczas spotkania wieńczącego projekt Pracownie Artystyczno-Edukacyjne prezentowały swoje dokonania. Założeniem było zamknąć pracę każdej z Pracowni „stworzeniem wspólnego dzieła” będącego rezultatem wielomiesięcznej pracy. Prezentacja 7 grudnia była ważnym wydarzeniem dla wspólnoty mieszkańców. Przybyli tłumnie całymi rodzinami. Prezentacja w formie wystaw, koncertów, projekcji, stała się kolejnym wydarzeniem, które podkreśla raz jeszcze osiągnięty cel projektu, jakim jest aktywizacja twórcza oraz integracja społeczności lokalnej oraz stworzenie miejsca wspólnego, jakim stało się dla tej społeczności Międzynarodowe Centrum Dialogu.

Promocja programu odbywała się na różne sposoby:

- Współpraca z lokalną i regionalną prasą – „Wieści Sejneńskie”, „Przegląd sejneński”, „Gazeta Wyborcza w Białymstoku”, „Kurier Poranny”, „Gazeta Współczesna” – informacje i artykuły o przebiegu projektu, ważniejszych wydarzeniach;

- Portale internetowe <http://niebywalesuwalki.pl>, <http://sejny.net>, <http://www.przegląd-sejnenski.pl/>, <http://sejnykulturalnie.blox.pl/>, www.wrotapodlasia.pl, <http://www.radio.bialystok.pl>, www.lgd-sejnenszczyzna.pl, www.wspolczesna.pl, <http://www.suwalki24.pl/>, <http://www.ksiazka.net.pl>, <http://sejny.mnt.pl/>, www.gazeta.pl, <http://www.bialystokonline.pl>, <http://mamodroga.pl>, <http://www.intour.pl>, <http://imprezy.docel.pl>, <http://warszawa.naszemiasto.pl>, – informacje o wydarzeniach, zaproszenia na spotkania i wydarzenia

- reportaże publikowane na łamach TV Białystok, Polskie Radio Białystok

- reklama – przygotowany został plakat projektu, który eksponowany był w szkołach, instytucjach współpracujących, w siedzibie Pogranicza w Sejnach oraz w MCD w Krasnogrudzie

- pokazy efektów projektu – odbyły się dwie uroczyste prezentacje efektu projektu (z bardzo liczną publicznością) w siedzibie MCD w Krasnogrudzie oraz w Białej Synagodze w Sejnach (pokaz efektów działań Pracowni, wystawy, projekcje filmowe, koncert muzyczny). W Nowym Roku zamierzamy zapraszać szkoły współpracujące przy projekcie do zwiedzania przygotowanych wystaw (wystawa linorytów i matryc, pokazy multimedialne, prezentacja zrealizowanych przez młodzież filmów);

- strona internetowa – przez cały czas trwania Pracownia Dokumentacji prezentowała przebieg projektu, korzystając ze strony internetowej Pogranicza – www.pogranicze.sejny.pl, gdzie na bieżąco zamieszczane były informacje z przebiegu działań Krasnogrudzkiej Prowincji Pedagogicznej.

Założony został osobny blog pod adresem www.pracowniekrasnogrudzkie.wordpress.com, który był miejscem dokumentowania etapów pracy poszczególnych Pracowni, a także wszystkiego co działo się w ramach programu. Redaktorami bloga byli uczestnicy projektu – zarówno prowadzący Pracownie, jak i dzieci i młodzież– realizatorzy działań.

Pracownia Dokumentacji również na bieżąco zamieszczała wszelkie informacje o projekcie na portalach społecznościowych: youtube – pograniczesejny oraz na facebooku: poświęconym Pograniczu: <https://www.facebook.com/pogranicze.sejny?fref=ts> i Kawiarni „Piosenka o porcelanie” : <https://www.facebook.com/piosenkaoporcelanie>.

„ABECADŁO DZIECIŃSTWA – KRASNOGRUDZKI MIŁOSZ”. MULTIMEDIALNE MATERIAŁY EDUKACYJNE

Celem projektu było stworzenie multimedialnych materiałów edukacyjnych dotyczących związków Czesława Miłosza z Krasnogrudą i obecności tego miejsca w twórczości poety. Autorami materiałów są uczniowie sejneńskiego liceum zaangażowani w pracę artystyczno-edukacyjną w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie. W ramach projektu młodzież wzięła udział w cyklu sześciu trzydniowych spotkań, prowadzonych przez naukowców, animatorów i artystów. Miały one formę warsztatów humanistycznych wokół różnych tekstów kultury ważnych dla zgłębianych w projekcie tematów oraz warsztatów artystycznych, w czasie których przygotowywane były materiały audiowizualne. Do współpracy przy prowadzeniu warsztatów zaproszeni zostali artyści graficy z Noviki Studio z Warszawy.

Dzięki warsztatom humanistycznym – zajęciom filmowym, literackim i historycznym – uczestnicy projektu pogłębili swoją wiedzę z interesujących ich dziedzin humanistyki. Temat warsztatów humanistycznych, obejmujący związki Czesława

Miłosza i jego twórczości z Krasnogrudą i regionem polsko-litewskiego pogranicza, potraktowany został w projekcie jako punkt wyjścia do poznawania twórczości poety, niezwykle ciekawej historii rodzinnej dworu w Krasnogrudzie oraz wielokulturowej tradycji regionu. Różnorodna forma warsztatów humanistycznych obejmująca wykłady, prelekcje, zajęcia seminaryjne oraz dyskusję pozwoliła zapoznać uczestników z elementami warsztatu naukowego oraz bieżącej metodologii nauk humanistycznych. Podczas zajęć filmowych, młodzież wprowadzona została w warsztat historii kina, zmierzyła się z analizą dzieła filmowego oraz brała udział w dyskusjach. Zajęcia literackie miały na celu zapoznanie młodzieży z warsztatem historyczno-literackim oraz wielokulturowymi tradycjami regionu, ale miały również wymiar praktyczny – tworzenie tekstów, recytacja. Zajęcia historyczne opierały się przede wszystkim na pracy z materiałem źródłowym – dokumentami, fotografiami, mapami oraz historią mówioną (zapisy rozmów z najstarszymi mieszkańcami Krasnogrudy).

Drugim bardzo ważnym elementem projektu były warsztaty artystyczne, których głównym celem było stworzenie graficznej formy multimedialnego przewodnika po dworze w Krasnogrudzie. Warsztaty te, prowadzone przez artystów plastyków, muzyków i grafików, przyczyniły się przede wszystkim do wykształcenia wśród młodzieży umiejętności świadomego i kreatywnego wykorzystywania nowych mediów w tworzeniu treści, a także ich indywidualnego rozwoju artystycznego i intelektualnego. W ramach warsztatów artystycznych uczestnicy projektu, korzystając z informacji zdobytych podczas warsztatów humanistycznych, stworzyli instalację drzewa genealogicznego rodziny Miłosza w parku krasnogrudzkim, wykonali zdjęcia oraz nakręcili filmiki, które stały się elementami przewodnika oraz przygotowali finałową prezentację przewodnika, która przybrała formę performatywnego działania – scenek teatralnych opowiadających o historii Krasnogrudy.

Finałowa prezentacja projektu była częścią Tygodnia Akademii Orange 2013. Otrzymała się w parku krasnogrudzkim dnia 1 czerwca. Na prezentację, która była jednocześnie formą obchodów dnia dziecka, zaproszone zostały rodziny i przyjaciele uczestników, nauczyciele i uczniowie sejneńskiego liceum, dziennikarze, mieszkańcy Sejn i okolic. W spotkaniu uczestniczyło około 300 osób. Goście zaproszeni zostali do odbycia spaceru po krasnogrudzkim dworze i parku. Każdy otrzymał wydrukowaną mapkę parku, wykonaną przez uczestników projektu, z zaznaczonymi 10 punktami. Zadaniem gości

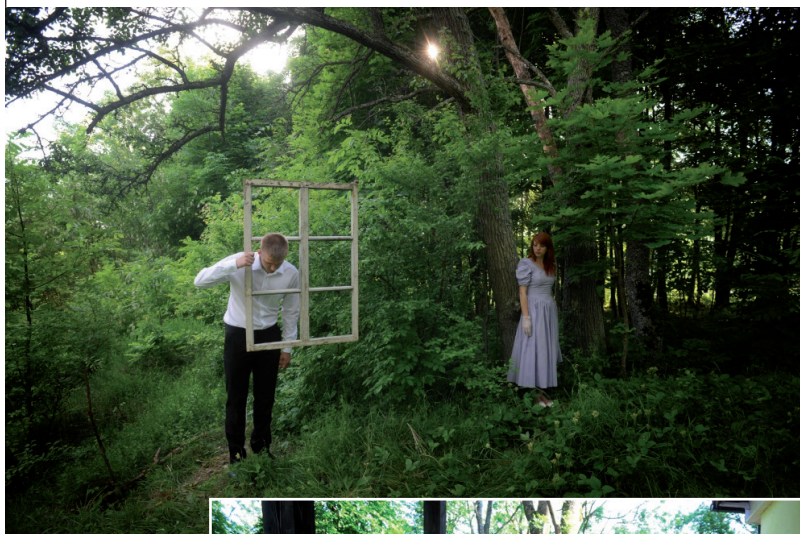
było znaleźć wszystkie wskazane punkty, i w każdym z nich obejrzeć i wysłuchać krasnogrudzkich opowieści w wykonaniu uczestników projektu. W każdym punkcie można było zdobyć jedną nalepkę i wkleić ją w układankę umieszczoną przy mapce. Tym którzy zebrali wszystkie nalepki ukazywało się rozwiązanie układanki – czerwona fasada krasnogrudzkiego dworu. Po odbyciu spaceru goście zaproszeni zostali na wspólny poczęstunek, a następnie na prezentację multimedialnego przewodnika po Krasnogrudzie.

Podczas projektu stworzony został multimedialny przewodnik po dworze w Krasnogrudzie, którego autorami jest młodzież z sejneńskiego liceum. Umożliwia on multimedialny spacer po przestrzeni dworu. W każdym z pomieszczeń znajdują się interaktywne elementy zawierające filmiki, teksty, zdjęcia i dźwięki, które opowiadają o historii tego miejsca i o jego związkach z Czesławem Miłoszem i jego twórczością. Przewodnik zawiera również dokumentację zdjęciową z projektu oraz krótką relację filmową z prezentacji przewodnika.

Może on stanowić narzędzie edukacyjne dla nauczycieli i edukatorów, którzy prowadzą zajęcia na temat twórczości Miłosa i historii polsko-litewskiego pogranicza.

Poza przewodnikiem w ramach działań projektowych powstały scenariusze zajęć filmowych, krótkie filmiki będące dokumentacją działań projektowych i relacjonujące pracę warsztatową oraz finałową prezentację.

Projekt dokumentowany był na bieżąco na portalu internetowym Ośrodka Pogranicza oraz Akademii Orange.

FILMOWA KOLEKCJA BAJEK POGRANICZA

„Opowieści Pogranicza. Filmowa Kolekcja Bajek” to kontynuacja nowoczesnego warsztatu animacji dla dzieci, który Fundację Pogranicze realizuje od 2010 r. W ramach tego projektu dzieci, pod opieką wybitnych artystów, tworzą filmy animowane na podstawie zbieranych przez siebie opowieści pogranicza, legend, bajek i pieśni. W ten sposób w Sejnach powstało małe laboratorium animowania bajek, w którym najważniejszymi twórcami są dzieci z różnych środowisk narodowościowych, kulturowych i religijnych. Współpracując z wybitnymi artystami z Polski i Rosji dzieci uczą się różnych form i technik animacji, od rysunkowej poczynając, przez lalkową i wycinankową, fotograficzną i animację solą, aż po cyfrową i komputerową. Inspiracja i materiał, z którego powstają scenariusze kolejnych bajek pochodzi ze spotkań dzieci i młodzieży z najstarszymi mieszkańcami Sejn, w trakcie których pytały one o opowieści z dawnych czasów, o zapamiętane z dzieciństwa bajki, pieśni, baśnie i legendy. Odbyły się także kwerendy w bibliotekach i prywatnych, rodzinnych archiwach.

„Opowieści Krasnogrudzkie” stanowią czwartą część animowanej kolekcji. Kolejno w latach wcześniejszych zostały zrealizowane „Filmowa Kolekcja Pogranicza. Legendy, bajki”, „Filmowa Kolekcja Pogranicza. Pieśni Pogranicza” oraz

“Filmowa Kolekcja Pograncza. Opowieści Pograncza”, które pokazywane były na wielu międzynarodowych pokazach, gdzie zdobyły liczne wyróżnienia i nagrody, m. in.: na 17. Ogólnopolskim Festiwalu Autorskich Filmów Animowanych OFAFA 2012, na Ogólnopolskim Przeglądzie Dziecięcych Filmów Animowanych „Halo Echo” we Wrocławiu – nagroda „Czerwony krasnal” (2012), III nagroda w Konkursie Filmów Dokumentalnych „5 minut z życia codziennego” (2012), na VIII Międzynarodowym Festiwalu Chrześcijańskich Filmów i Programów Telewizyjnych „Magnificat 2012”, na Białorusi.

W 2013 rozpoczęła się systematyczna współpraca z reżyserką filmową z Warszawy – Darią Kopiec i praca nad półgodzinnym filmem animowanym (adaptacja ukochanej książki dzieciństwa Czesława Miłosza autorstwa Zofii Urbanowskiej), pt:” Gucio zaczarowany”. Promowane były wyprodukowane przez Pograncze filmy z Filmowej Kolekcji Bajek i Opowieści Pograncza, które brały udział w wielu przeglądach i festiwalach. Filmy pokazywane były na 14 konferencjach dotyczących pracy nad wielokulturowością (Białystok, Suwałki, Łódź, Gdańsk, Wrocław, Warszawa, Żywiec). Filmy „O sierocie” i „O poduszczyce” zdobyły w maju I i II nagrodę na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Dzieci i Młodzieży Varaždin w Chorwacji.

IV KOLEKCJA FILMOWA – OPOWIEŚCI KRASNOGRUDZKIE

Przy współpracy z lokalnymi szkołami do udziału w projekcie wyłoniono została 30-osobowa grupa dzieci i młodzieży, która pod opieką młodzieży realizującej zadania filmowe w latach poprzednich (20 wolontariuszy) wzięła udział w projekcie. Bardzo ważna na tym etapie była współpraca ze szkołami – pierwsze spotkania z nauczycielami, uczniami odbywały się w szkole. Projekt “IV Kolekcja Filmowa Pograncza” to cykl interaktywnych warsztatów artystycznych. Główne warsztaty wypełniające projekt to: warsztat dziennikarski i historyczny, warsztat literacki, plastyczny, filmowy, muzyczny i dźwiękowy.

WARSZTAT DZIENNIKARSKI przygotował uczestników do spotkania i przeprowadzenia wywiadu. Zaproszonymi gośćmi byli dziennikarze z lokalnej prasy, którzy zapoznali młodzież z warsztatem dziennikarskim, etyką dziennikarską, a także zaprezentowali sposoby rejestrowania spotkania. Warsztat ten poprowadziła Bożena Szroeder, która od wielu lat zajmuje się zbieraniem i dokumentowaniem historii regionu, autorka trzech książek poświęconych Sejneńszczyźnie opartych na wywiadach z mieszkańcami Sejn („Kroniki Sejneńskie”, „Co pamięta Sejna”, „Gra Szklanych Paciorków”). Warsztaty te odbywały się w instytucji partnerskiej – w Ośrodku Pograncze-sztuk, kultur, narodów”.

Kolejnym etapem były **SPOTKANIA Z NAJSTARSZYMI MIESZKAŃCAMI SEJN** (seniorami, dziadkami dzieci, czy sąsiadami). Część tych spotkań odbywała się w domach dziadków, część w siedzibie Ośrodka Pograncze, a także w szkołach współpracujących przy projekcie. Całość wywiadów zapisywana była przez młodych uczestników zadania na różnych nośnikach. Nagrany materiał, wyselekcjonowany, posłużył do przygotowania w czasie warsztatów literackich scenariuszy filmów. Opiekunami tegoż warsztatu byli młodzi wolontariusze, którzy realizowali już podobny projekt w latach poprzednich.

WARSZTAT PLASTYCZNY realizowany był równoległe z warsztatem filmowym. Warsztaty odbywały się systemem weekendowych spotkań także w okresie wakacji – od końca czerwca do końca sierpnia – odbywały się wielodniowe i wielogodzinne sesje, w których realizowane były filmy. W czasie warsztatów plastycznych przygotowane zostały projekty ilustracyjne do naszych animacji. Praca ta prowadzona była pod opieką artystek – adeptek projektów realizowanych w Pograniczu w latach 2006–2010: Aleksandry Kotarskiej i Dominiki Turowicz a także Katarzyny Kubickiej (zamiast Wiesława Szumińskiego, który nie mógł wziąć udziału w projekcie).

WARSZTATY FILMOWE prowadzone przez reżyserkę Darię Kopiec i Joannę Polak, poprzedzone zostały wykładami i prezentacjami na temat technik filmu animowanego (pikselacja, fotoanimacja, animacja materiałów sypkich, plastelinowa, wycinankowa, rysunkowa na kartkach, kalkach lub na tzw. celuloidach, animacja 3D) a także na temat zasad obowiązujących w animacji, (zgniatanie i rozciąganie, wyprzedzanie, inscenizacja, rysowanie progresywne lub wg klitek kluczowych, ząbienie się i podążanie za akcją, rozpędzenie i zwolnienie, łuki, akcja drugoplanowa, taktowanie, wyolbrzymienie, dobry rysunek, urok).

W czasie **WARSZTATÓW MUZYCZNYCH** młodzi przygotowywali pieśni pogranicza, (pieśni litewskie, cygańskie, żydowskie, rosyjskie, polskie) które posłużyć miały jako ilustracja muzyczna do bajek. Te warsztaty prowadzone były na zasadzie wolontariatu przez współpracujących przy projekcie Ośrodek Pogranicze. Odbyło się osiem warsztatów z pieśnią tradycyjną. Przygotowana została ścieżka dźwiękowa. Autorem muzyki do naszych filmów jest kompozytor, aranżer, wybitny gitarzysta Raphael Rogiński, gdyż zdecydowaliśmy, iż ta kolekcja opatrzona powinna być

muzyką a nie pieśnią (dyktuje to estetyka filmów, nastrój, techniki w jakich powstały). Do projektu zaangażowany został sejneński Uniwersytet Trzeciego Wieku. Opowiadaczami a także narratorami do filmów byli seniorzy – studenci tegoż Uniwersytetu.

Projekt zakończony został wydaniem na nośniku DVD zrealizowanych 8 filmów w nakładzie 1500 egz. DVD towarzyszy okładka–folder (1500 egz.). Na zawartość folderu w wersji elektronicznej składają się: metryczki filmów, autorzy opracowań plastycznych, scenariusza, opiekunowie plastyczni, reżyserzy i montażyści, fotografie dokumentujące pracę nad Kolekcją, ilustracje z poszczególnych opowieści, biogramy artystów, informacje o prowadzących warsztaty, opis założeń i idei projektu, współorganizatorzy i sponsorzy projektu, plakat i krótki film podsumowujący roczny projekt.

W trakcie projektu, pod adresem <http://kronikisejnenskie.wordpress.com/> prowadzona była strona internetowa informująca o zadaniu. Redaktorami strony byli uczestnicy projektu. O projekcie informowała także strona Fundacji Pogranicze oraz portale społecznościowe facebook i youtube

Wieńczącym etapem projektu było jeszcze robocze spotkanie w Białej Synagodze, gdzie zaprezentowana została Krasnogrudzka Kolekcja Filmowa. Premiera całej Kolekcji z pokazem poprzednich 24 filmów, odbędzie się w czasie ferii i będzie wielkim świętem dla sejneńskiej publiczności i gdzie pokazany zostanie krótki reportaż opowiadający o twórcach cyklu, a także dokumentujący roczny program. Na spotkanie zaproszeni będą informatorzy – dziadkowie, najstarsi mieszkańcy Sejn, rodzice, nauczyciele, dzieci i młodzież ze szkół zaangażowanych w zadanie a także opiekunowie i artyści prowadzący warsztaty. O uroczystej prezentacji powiadomimy zaprojektowanym przez młodzież i wydrukowanym plakatem. Podobne uroczyste spotkanie filmowe planujemy na miesiąc marzec w siedzibie Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie.

Pokazy filmów odbyły się w szkołach i przedszkolach (24 pokazy). Projektem opiekowało się 20 wolontariuszy – adeptów projektów organizowanych przez Pogranicze. Zajmowali się oni m.in. dokumentacją filmową projektu i przygotowaniem reportażu filmowego, tłumaczeniem z różnych języków, w tym z języka litewskiego, rosyjskiego itp., przygotowaniem spotkań z dziadkami, opieką nad młodzieżą w trakcie tworzenia scenariuszy. Filmy kolekcji przesłane zostały również na Festiwal i Przegląd Filmowe w Polsce i świecie.

Niespodziewanym „efektem” projektu jest nowy partner, zaangażowany w przebieg projektu, w postaci Urzędu Gminy w Sejnach, Urzędu Gminy w Gibach oraz Starostwa Powiatowego w Sejnach, które to wzięły na siebie transport i dowożenie dzieci z wiosek na zajęcia. Była to bardzo znaczna, pomoc dla Fundacji z uwagi na wysokie koszty dowożenia dzieci do Krasnogrudy czy Sejn. Odbywały się także zajęcia filmowe przygotowujące IV Kolekcję Filmową, tym razem poświęconą opowieściom krasnogrudzkim. Zrealizowanych zostało 8 kolejnych filmów animowanych pod opieką reżyserek: Joanny Polak i Darii Kopiec, z udziałem artystek Dominiki Turowicz, Aleksandry Kotarskiej, oraz muzyka Raphaela Rogińskiego.

Wszystkie materiały, informacje i zdjęcia dotyczące projektu dostępne są na stronie internetowej www.pogranicze.sejny.pl.

POEZJA W OBRAZACH. FILMY ANIMOWANE INSPIROWANE WIERSZAMI CZESŁAWA MIŁOSZA

Projekt zakładał znalezienie nowatorskiej formuły spotkania z poezją oraz jej interpretacji. Zrealizowane zostały filmy animowane (pięć), których inspiracją były wiersze Czesława Miłosza. Autorami poszczególnych filmów są młodzi twórcy animacji, realizujący swe filmy w różnych technikach. Powstała kolekcja filmów, które stały się częścią wystawy w krasnogrudzkim dworze, poświęconej życiu i twórczości Czesława Miłosza: „Szukanie ojczyzny – świadectwa i proroctwa Czesława Miłosza”. Wzbogacenie wystawy o filmy jest realizacją nadrzędnego celu projektu, tj. szeroko pojętej promocji twórczości Czesława Miłosza i odnajdywania sposobów na obcowanie z nią. Powstałe filmy (wydrukowane na płytach) służą jako materiał edukacyjny dla szkół i grup dzieci i młodzieży odwiedzających krasnogrudzki dwór.

W projekcie wzięło udział pięciu reżyserów, z których każdy zaprezentował inną technikę animacji:

DARIA KOPIEC: Film „RZEKI” zrealizowany jest w technice poklatkowej animacji lalkowej (stop-motion). Głównym materiałem wykorzystanym do budowy scenografii jest plastelina połączona z innymi tworzywami. Scenariusz filmu jest wariacją na temat tekstu wiersza Czesława Miłosza pod tytułem „Rzeki”. Tematem wiersza jest życie w podróży.

PAULINA MAJDA: Film pod tytułem „Ciało”, jest autorską interpretacją wiersza Czesława Miłosza pod tym samym tytułem. Projekt zrealizowany jest w technice kombinowanej, która łączy w sobie zdjęcia nakręcone aparatem fotograficznym z animacją. Film ten, a właściwie video-instalacja, jak ktoś trafnie określił, jest refleksją nad tym jak kruche i delikatne jest ciało człowieka, i jak krótkie, tak naprawdę, jest nasze życie.

JAKUB WROŃSKI: „W Szetejniach” – swobodna impresja inspirowana wierszem Czesław Miłosza o tym samym tytule oraz plenerami północno-wschodniego pogranicza Polski. Subiektywna wizualizacja przeżyć i wspomnień, które uruchamiają się pod wpływem widoku miejsc związanych z okresem dzieciństwa, z miejscem urodzenia. Animacja wykonana techniką rysunkową (narzędzie: tablet, komputer).

ZBIGNIEW CZAPLA: Film animowany na podstawie wiersza Czesława Miłosza „Ten świat”, został zrealizowany w autorskiej technice animacji poklatkowej z elementami

rotoskopii. Prawie wszystkie obrazy zostały namalowane różnej grubości pędzlami na papierze formatu 11x20 cm, tuszem i farbą akrylową. Następnie po zeskanowaniu zostały zmontowane w ciągi postępujących po sobie kadrów i poddane obróbce cyfrowej. Inspiracją do obrazów były pojedyncze zdjęcia oraz krótkie fragmenty filmowych materiałów archiwalnych. W ścieżce dźwiękowej użyto fragmenty utworu na instrument preparowany (piano).

STANISŁAW FURMAN: Podstawą do realizacji były zdjęcia oraz ujęcia filmowe, które autor w różnorodny sposób odrealnił, aby wszystkie ingerencje były jak najmniej widoczne, a zarazem aby obraz wydawał się być „nadrealny”. Ważnym elementem jest agresywny momentami, a niepokojąco powolny montaż, oraz ścieżka dźwiękowa, która wprowadza konwulsywny niepokój. Film jest pomyślany w ten sposób, aby sam w sobie był wierszem. Oczywiście takie podejście do poezji Czesława Miłosza może budzić kontrowersje, przyzwyczailiśmy się bowiem stawiać ludziom wielkim pomniki, natomiast rzadziej czerpiemy od nich to, czym emanowali przez swoją twórczość. Oglądając ten film widz spotka się z Czesławem Miłoszem bez wątpienia poetą nieprawdopodobnym.

W trakcie realizacji projektu, w Krasnogrudzie, odbyło się spotkanie twórców filmu z interpretatorami poezji Czesława Miłosza, które zapoznawało reżyserów z kontekstem życia Czesława Miłosza, jego związkami z polsko-litewskim pograniczem i problematyką podejmowaną w wierszach. W ciągu roku odbywały się pobyty twórców w Krasnogrudzie oraz pojedyncze konsultacje twórców. Trwała intensywna współpraca z biblioteką krasnogrudzką zawierającą liczne materiały związane z twórczością Czesława Miłosza. Odbyła się też podróż do Szetejń, miejsca urodzenia Czesława Miłosza, na Litwie. Zrealizowane filmy zostały wprowadzone w przestrzeń wystawy w dworze krasnogrudzkim (prezentacja na ekranach umieszczonych w jednej z sal).

Kolekcja pięciu filmów została wytłoczona na płytach DVD i służy jako materiał edukacyjny dla nauczycieli oraz grup szkolnych odwiedzających Krasnogrudę.

Informacje o projekcie znajdowały się na naszej stronie internetowej. Cały ciężar promocji zadania, ze względu na specyfikę jego realizacji, przeniesiony jest na 2014 rok, kiedy zrealizowane filmy udostępnione są na wystawie i stały się częścią zajęć proponowanych grupom uczniów, odbywających zajęcia dotyczące twórczości Czesława Miłosza w Krasnogrudzie.

MUZYKA MIEJSCA – „SUTARTINES”

Muzyka Miejsca „Sutartines” – to kompleksowy program warsztatów multimedialnych poświęconych idei nowej muzyki pogranicza w oparciu o tradycję pieśni litewskich i współczesną formę. Program angażuje młodych ludzi z Sejn, Krasnogrudy i okolic w warsztaty interdyscyplinarne, których celem jest utworzenie zespołu wykonującego i prezentującego samodzielnie nową muzykę. Celem zajęć warsztatowych prowadzonych 2 razy w tygodniu (instrumentalny, aranżacyjny, kompozycyjny, elektroakustyczny), wykładów i lekcji jęz. litewskiego prowadzonych przez muzyków, muzykologów i nauczycieli z Polski i Litwy było skomponowanie w nowoczesnej formie pieśni bazujących na litewskiej polifonicznej tradycji „sutartines” (z lit. brzmienie w harmonii). Zajęcia odbywały się w ramach pracowni muzycznej Pogranicza w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie. Pierwszy etap projektu zakończył się uroczystym koncertem w sejneńskiej Białej Synagodze i Dworze Krasnogrudzkim i publikacją nagrania nowo powstałej kompozycji (płyta CD).

Program rozpoczął się od zawiązania grupy realizującej projekt. Promocją idei i założeń programu prowadzona była głównie w szkołach w Sejnach i okolicach Krasnogrudy. Spotkania w związku z organizacją projektu odbyły się także w szkołach z litewskim językiem nauczania, w sejneńskim Domu Litewskim i w Miejskim Ośrodku Kultury. Pierwsze warsztaty i wykłady odbyły się także w Dworze Krasnogrudzkim i w Sejneńskiej Spółdzielni Jazzowej. Odbyły się także koncerty i prezentacje muzyków prowadzących zajęcia w ramach projektu. Zajęcia odbywały się w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie, każdorazowo grupa związana z realizacją programu dowożona była na zajęcia specjalnym transportem. Pomoc w realizacji tego przedsięwzięcia logistycznego zaoferowali wójtowie gmin Giby i Sejny.

Poszczególne elementy programu:

KATEDRA MUZYCZNA POGRANICZA – cykl otwartych wykładów prowadzonych przez etnografów i muzykologów dotyczących muzyki tradycyjnej na pograniczu polsko-litewskim (wykłady Vytautasa Batvinskasa i Wojciecha Szroedera).

WARSZTATY ŚPIEWU TRADYCYJNEGO – poprowadzenie warsztatów przez Vytautasa Batvinskasa dla grupy skupionej w działaniach programu. Było to z jednej strony wprowadzenie w tradycję, w późniejszym etapie – aranżowanie pieśni w nowym brzmieniu.

LEKcje JĘZYKA LITEWSKIEGO prowadzone przez Jolantę Zdanis, młodą instruktorkę Domu Litewskiego w Sejnach. Do zajęć została zaproszona grupa bezpośrednio realizująca projekt, ale też wolontariusze współpracujący przy dokumentowaniu zadania.

WARSZTATY INSTRUMENTALNE – lekcje mistrzowskie prowadzone przez muzyków zaangażowanych w projekt (Justinasa Važnevičiusa, Kacpra Szroedera i Marcina Dymitera). Warsztat kankles – archaicznej liry litewskiej – prowadzony przez Vytautasa Batvinskasa.

WARSZTAT SŁOWA – cykl warsztatów literackich prowadzonych przez Małgorzatę Czyżewską. Warsztaty miały na celu napisanie tekstów wzorujących się na figurach tradycyjnych, ale też odwołujących się do współczesności.

WARSZTAT KOMPOZYTORSKI – spotkania poświęcone tworzeniu nowej muzyki w oparciu o formy tradycyjne. Praca miała charakter zbiorowy i indywidualny. Warsztat poprowadzili Marcin Dymiter i Kacper Szroeder.

WARSZTAT ARANŻACJI – początkowo były to aranżacje na nowe instrumenty starych pieśni tradycyjnych. Praca polegała na poszukiwaniu nowych brzmień i przełożenie odnalezioną formę na nowe kompozycje i teksty w całym zespole realizującym projekt.

Finał projektu odbył się podczas uroczystego koncertu w Białej Synagodze w Sejnach w grudniu 2013 roku. Koncerty zaprezentowane były także w Domu Litewskim w Sejnach i w Domu Kultury w przygranicznej miejscowości Lazdijai na Litwie. Projekt zabrzmiał też w klubach i klubokawiarniach wileńskich. Każdy z koncertów został nagłośniony i nagrany przy współudziale uczestników projektu. Projekt zaprezentowano również podczas festiwalu „Sąskridis” w Burbiskach i na pomoście w przestrzeni parku Dworu Krasnogrudzkiego w cyklu „Lato w Pograniczu”.

POŻYTECZNE WAKACJE 2013

Projekt „Pożyteczne Wakacje 2013” realizowany był w Międzynarodowym Centrum Dialogu w Krasnogrudzie w terminie 5-18 sierpnia 2013. Uczestnikami spotkania była grupa dzieci i młodzieży z Krasnogrudy oraz okolicznych wiosek. Zagadnieniem przewodnim przeprowadzonych zajęć edukacyjnych były przedmioty codziennego użytku z dawnych lat pochodzące z okolicznych gospodarstw. Uczestnicy spotkania brali udział w warsztatach „tradycja rzemieślnicza”, „nowe formy artystyczne” i „dokumentacja etnograficzna” oraz zajęciach wypoczynkowych obejmujących prezentacje filmowe, wycieczki przyrodnicze, sesje fotograficzne oraz gry i zabawy. Projekt zakończyła prezentacja wystawy „Pokaż, co masz na strychu” w siedzibie Fundacji Pogranicze 18 sierpnia.

Uczestnicy projektu nabrali podstawowych umiejętności i wiedzy na temat czyszczenia i konserwacji przedmiotów oraz wiedzy na temat metod ratowania eksponatów. Dzięki poznawczemu i edukacyjnemu wymiarowi warsztatów poznali przedmioty kultury materialnej regionu w którym mieszkają. Realizowane działania uczyły kreatywnego myślenia, twórczej pracy, wrażliwości estetycznej, poszerzały wiedzę o różnych formach sztuk plastycznych, inspirowały zachowania twórcze. Ważną rolę edukacyjną pełniła także kreatywność twórcza wynikająca ze spotkania dwóch tradycji i kultur, polskiej i litewskiej, zarówno poprzez uczestników projektu jak i prowadzącą warsztaty. Spotkanie było także pomocne w budowaniu wiedzy w oparciu o własne miejsce urodzenia.

Opis poszczególnych elementów programu:

WARSZTAT „TRADYCJA RZEMIEŚLNICZA” – podczas warsztatów uczestnicy pracowali nad przywróceniem świetności zebranym przedmiotom z dawnych lat. Grupa oczyszczała, naprawiała, konserwowała przedmioty, wykonała dokumentację opisową, rysunkową i fotograficzną (przed, w trakcie, i po) konserwacji. Oczyszczono 11 przedmiotów w tym 4 drewniane (bojka, hebel-strug, tabliczka do pisania, podwójna rama okienna) oraz 7 metalowych (nożyce do strzyżenia owiec duże i małe, samowar, ości, hak do łańcucha, kółko do łańcucha, klamka). Przedmioty przeszły następujące procesy oczyszczania i konserwacji. Wszystkie przedmioty opatrzone kartami ewidencyjnymi obiektu zabytkowego.

Warsztat „dokumentacji etnograficznej” – podczas warsztatu przedmioty celowo, zostały poddane jedynie wstępnemu etapowi oczyszczenia, przy użyciu pędzli usunięto z nich kurz oraz umyto w letniej wodzie przy użyciu gąbek, następnie

wysuszono. Warsztaty miały na celu pozostawienie obiektów w formie zastanej, ukazującej upływ czasu i jego wpływ na stan zachowania. Do warsztatu pozyskano 8 obiektów (2 kołowrotki, koryto, płyta, waga, półka kuchenna na łyżki i wałek, kosz mały, kosz duży). Podczas warsztatu omawiano nazwy i funkcje pozyskanych przedmiotów.

WARSZTAT „NOWE FORMY ARTYSTYCZNE” – podczas warsztatów uczestnicy w niezwykle twórczy i kreatywny sposób ze starych lub zużytych i niepotrzebnych przedmiotów codziennego użytku wykonywali rzeźby, konstrukcje i instalacje artystyczne. Nowe przedmioty powstawały z porzuconych na domowych strychach „śmieci” starych plastikowych butelek, kartonowych pudełek, gazet, niepotrzebnych butów, drutu, połamanych zabawek, śrub, parasolek, nakrętek, garnków etc. Przy użyciu wyobraźni i kreatywnego myślenia oraz materiałów plastycznych farb, klejów, kredek kartonów, balonów etc. uczestnicy wyczarowali 15 instalacji, którym nadali własne nazwy. Pośród nich pojawiły się m.in.: „Kolczak jeżynko” – instalacja ze starego kosza; „Arka Noego” – instalacja z koryta i plastikowych talerzy; „Krasnogrudzki chór” – instalacja z lalek wykonanych z masy gipsowej; „Plac strachu” – instalacja wykonana ze starych parasolek papieru i gipsu. Powstałe przedmioty łączą w sobie tradycję z nowoczesnością.

ZAJĘCIA WYPOCZYNKOWE:

– prezentacje filmowe: uczestnicy projektu oglądali filmy animowane o historii Sejnu i okolicy oraz filmy z nurtu kina rodzinnego, spotkania odbywały się w sali projekcyjnej grantobiorcy w domowej atmosferze na poduchach wypoczynkowych ze słodkim poczęstunkiem

– sesje fotograficzne: plenerowe, spontaniczne sesje z użyciem aparatów fotograficznych, inspirowane przedmiotami z warsztatów wykonywane zarówno przez fotografa jak i młodzież uczestniczącą w projekcie, fotografie posłużyły do wykonania prezentacji z warsztatów, materiałów promujących (zaproszenia, strona internetowa), jako pamiątki dla dzieci

– gry i zabawy: dzieci i młodzież uczestniczyła w zabawach z chustą animacyjną klanza, przy użyciu chusty odbywały się zajęcia integracyjne ułatwiające wzajemne poznanie się, zapamiętanie imion oraz ćwiczące współdziałanie w grupie, zabawy organizowane były na świeżym powietrzu; zabawy z liną, rozwijające refleks i umiejętność koncentracji

– wycieczki przyrodnicze: rozmowy o przyrodzie na przykładzie parku w Krasnogrudzie i o zasadach obcowania z przyrodą.

Projekt poprzedziły kwerendy terenowe przeprowadzone przez koordynatora oraz dzieci. Kwerendy odbywały się w domach uczestników projektu oraz u ich sąsiadów. Był to proces naturalny wynikający z przeprowadzanej akcji naboru uczestników. „Pożyteczne wakacje” realizowane były od 5 do 18 sierpnia z 17 osobową grupą dzieci w cyklu od poniedziałku do piątku od godziny 10.00 do 15.00 lub 16.00 w zależności od dnia. Dzień wypełniały przemiennie trzy warsztaty, czas wypoczynkowy oraz obiad o godzinie 13.00 i przekąski w czasie wolnym. Spotkanie zakończyło się 18 sierpnia uroczystym spotkaniem przygotowanym przez uczestników warsztatów i prowadzących. Wszystkie obiekty znajdujące się na wystawie podsumowującej „Pokaż, co masz na strychu” zostały przez uczest-

ników opatrzone tabliczkami informacyjnymi z nazwami, zarówno rzeczywistymi jakimi wymyślonymi, do niektórych z nich dołączono krótkie rymowanki ułożone przez dzieci. Opisy do wystawy wykonane były w językach polskim i litewskim ich autorami i tłumaczami były dzieci, dwujęzyczność projektu wynikała ze specyfiki terenu na którym odbywał się projekt, a który zamieszkiwany jest przez Polaków i Litwinów. Wystawa prezentowana była do końca sierpnia 2013 roku. Cieszyła się dużym zainteresowaniem pośród mieszkańców jak również turystów odwiedzających siedzibę Fundacji Pogranicze.

PROGRAM WYDAWNICZY

W 2013 roku nakładem wydawnictwa Pogranicze ukazały się następujące pozycje:

LEW RUBINSTEIN – ZDARZENIE BEZ NAZWY

Lew Rubinstein – poeta i eseista urodzony w Moskwie w 1947 r. Ukończył studia filologiczne. Debiutował pod koniec lat 60., wydając swoje utwory w wydawnictwach podziemnych oraz na Zachodzie. W Związku Sowieckim wiersze ukazały się dopiero dekadę później. Początkowo Rubinsztejn wzorował się na stylistyce takich twórców, jak Osip Mandelsztam, Borys Pasternak czy Anna Achmatowa, z czasem jednak porzucił próby imitacji na rzecz w pełni autorskich kompozycji. Od samego początku był blisko związany ze środowiskiem malarskim, które najlepiej orientowało się w nowych prądach w sztuce, stanowiąc wyznacznik ówczesnej awangardy. Razem z Dmitrijem Prigowem i Wsiewołodem Niekrasowem zaliczany do twórców oraz czołowych przedstawicieli konceptualizmu moskiewskiego, którego nadrzędnym celem było szokowanie odbiorcy. Praca w bibliotece zainspirowała Rubinsztejną do stworzenia „kart-artu”, formy zapisu poetyckiego, zgodnie z którym rozbite na pojedyncze zdania utwory są umieszczane na fiszkach. Otrzymywane w ten sposób kompozycje, stanowiące często zlepek cytatów, mogą być odczytywane w losowej kolejności, dopuszczając bardzo różnorodne interpretacje.

WIERA BURLAK – RĘKĘ DO NOGI

Wiera Burlak – białoruska poetka, krytyczka literacka i tłumaczka urodzona w Kijowie w 1977 r. Ukończyła szkołę muzyczną, gdzie ćwiczyła grę na fortepianie. Studiowała filologię na Białoruskim Uniwersytecie Państwowym. Po uzyskaniu dyplomu została na uczelni, prowadząc kursy z zakresu literatury rosyjskiej. Badania poświęciła analizie srebrnego wieku w rosyjskiej poezji przeznaczonej dla dzieci. Efektem jej pracy była opublikowana w 2004 r. pionierska monografia poświęcona temu zagadnieniu.

W 2003 r. ukazał się jej debiutancki tomik poetycki *Za zdrowy tryb życia*. Choć początkowo pisała i publikowała w języku rosyjskim, ostatecznie przeszła jednak

na białoruski. Na jej dorobek składają się autorskie utwory pisane poezją i prozą oraz przekłady. Twórczość poetki była tłumaczona na wiele języków, takich jak angielski, czeski, niemiecki, polski, rosyjski czy esperanto.

IOAN ES. POP „IEUD BEZ WYJŚCIA I INNE WIERSZE”

Ioan Es. Pop urodził się 27 marca 1958 r. w Vărai (region Maramuresz).

W 1983 ukończył filologię rumuńską na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Baia Mare. Do 1989 był nauczycielem języka i literatury rumuńskiej w miejscowości Ieud (region Maramuresz). Od 1990 pracował w redakcjach gazet Luceafărul, Cotidianul, Zig-Zag, PRO TV Magazin, Ziarul de Duminičă i czasopisma Descoperă.

Obecnie jest pracownikiem wydawnictwa Paralela 45.

KRZYSZTOF CZYŻEWSKI, ŚCIEŻKA POGRANICZA”. WYDANIE DRUGIE, ZMIENIONE.

Ścieżka pogranicza jest zbiorem przemyśleń i refleksji zebranych w podróznym notesie Krzysztofa Czyżewskiego podczas podróży po amerykańskim stanie Oregon wiosną 2001 roku, zamkniętych w czterech rozdziałach; Ścieżka, Kamień Graniczny, Pogranicze i Miejsce.

*Każde imię podąża ścieżką, niepowtarzalną.
Każda ścieżka odciska to, co w nas jedyne:
ciężar serca, siłę kręgosłupa, widzenie. Ścieżka nosi
nasze imię.*

*Ścieżka biegnie różnymi drogami.
Drzewo człowiek sadzi, dom buduje, sztukę
przedstawia, ścieżką idzie. Dniem i nocą.
Nie widzi tego. Nie zajmuje się praktyką ścieżki.
Poznaje techniki różnych profesji. Dzięki nim
zdobywa nowe obszary i wznosi budowle.
Zamieszkuje na wyspecjalizowanych, odpływających
od siebie wyspach. Ledwie się pomiędzy nimi
komunikuje.*

Dwujęzyczna publikacja, wydana nakładem „Pogranicza” to poetycka wyprawa w świat rozważań o dzisiejszym świecie, kulturze i granicach pomiędzy tym, co odrębne a tym co nas spaja.

O pograniczu – tym metaforycznym, i tym prawdziwym, o podejmowaniu wyzwań z nim związanych i utrzymaniu równowagi między tym co znane, a tym co obce.

MAX BLECHER „ZDARZENIA W BLISKIEJ NIERZECZYWISTOŚCI”

„To, co chciałbym osiągnąć, to przytomne szaleństwo, doskonale czytelne i esencjonalne” – pisał Blecher. Zdarzenia w bliskiej nierzeczywistości to wizja szaleń-

stwa, które drzemie w każdym z nas. To ciąg wspomnień, może prawdziwych może zmyślonych, dla których autor poszukuje właściwego wyrazu.

Max Blecher, porównywany często do Franza Kafki, Brunona Schulza czy Tomasza Manna, pomimo bolesnego życia, przerwane – z powodu gruźlicy kręgosłupa – przedwcześnie, w wieku zaledwie dwudziestu dziewięciu lat, pozostawił po sobie niezwykle oryginalną twórczość. Zdarzenia w bliskiej nierzeczywistości to jego pierwsza powieść wydana w Polsce.

Joanna Kornaś-Warwas

BORA ĆOSIĆ „KONSUL W BELGRADZIE”

Bora Ćosić to jeden z najwybitniejszych pisarzy serbskich, zwany „Rabelais’em z Bałkanów”. W ostatnim dziele, „na koniec wszystkiego”, opowiada swoje życie w arcyciekawym mieście Belgradzie na przestrzeni burzliwego półwiecza 1937–1992. Czyni to na ogół z czarnym humorem, a kiedy indziej, zwłaszcza gdy wspomnienia przybierają charakter szczególnie osobisty, z odcieniem autoironicznego dystansu. Bogactwo odkrywczych szczegółów tworzy cenny łańcuch spostrzeżeń, nastrojów, refleksji, jaki można znaleźć tylko w pisarstwie Ćosicia.

Danuta Ćirlić-Straszyńska

Mirko Kovač „Miasto w lustrze”

Od pierwszej powieści, *Gubilište* (Miejsce kaźni), pisząc wspaniałe opowiadania, powieści i dramaty, scenariusze i eseje, Mirko Kovač udowadnia, że jest jednym z najbardziej utalentowanych pisarzy z byłej Jugosławii. Jednocześnie należy do grona intelektualistów – niestety, pozostających w mniejszości – którzy przeciwstawiają się złej polityce i złej literaturze. Jego słowo ma wielką wagę, bo zawsze było bezkompromisowe i celne, a on sam nie ugiął się przed tymi, którzy chcieliby nam zamknąć usta.

Nowa powieść Kovača *Miasto w lustrze* otrzymała wszystkie najważniejsze nagrody w krajach języka serbskiego i chorwackiego.

To doskonale opowiedziana historia o dorastaniu, a także o realnym i wyobrażonym mieście – w tym wypadku Dubrowniku – marzeniu, do którego nie da się dotrzeć czy dorosnąć.

Filip David

HANNAH ARENDT „RAHEL VERNHAGEN”

Kto zajmuje się klimatem romantyzmu, nowymi formami społecznego i towarzyskiego obcowania, recepcją Goethego, berlińskim okresem Hegla, nieuchronnie natyka się na postać Rahel Levin-Varnhagen. Należy do historii literatury i idei. A także do historii przełamywania barier społecznych i obyczajowych, emancypacji kobiet i asymilacji Żydów.

Hannah Arendt pisała książkę o Rahel Varnhagen na początku lat 30., kończyła na emigracji. Najpierw, w 1957 r., ukazał się przekład angielski, w rok później oryginał niemiecki. Do kwestii asymilacji Żydów niemieckich i do antysemityzmu Arendt wracała wielokrotnie, w rozważaniach historycznych i politycznych, w rozprawie *Antysemityzm, w Korzeniach totalitaryzmu*. Książka o Rahel nie ma takiego zakroju: tu pokazano jak „asymilacja do duchowego i społecznego życia

otoczenia odbija się konkretnie w czyjejś biografii i staje się czymś osobistym losem”. W jakiej mierze Arendt miała też na myśli swój własny los? W każdym razie wyraziła się o Rahel, że to jej „najbliższa przyjaciółka, choć zmarła sto lat temu”. To wyjątkowa książka.

Małgorzata Łukasiewicz

GORDANA KUIĆ „ZAPACH DESZCZU NA BAŁKANACH”

Powieść Gordany Kuć *Zapach deszczu na Bałkanach* obrosła już legendą i doczekała się ekranizacji. Od dnia zamachu na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie po ostatnie dni wyzwolenia Belgradu spod okupacji hitlerowskiej, rozgrywają się losy głównych bohaterów – członków sarajewskiej rodziny Żydów sefardyjskich. Losy każdego z siedmiorga dzieci w rodzinie Salom śledzimy na tle dziejów Europy i Jugosławii, obserwując nieuchronny zanik starego świata i tradycyjnego sposobu życia bośniackich Sefardyjczyków.

Dotyczy to zwłaszcza kobiet, które w tej opowieści są na pierwszym planie: Nina z Klarą zakładają pracownię modystyczną i poślubiają „innowierców”, Klara (pierwsza w rodzinie rozwódka) poszukuje szczęścia w Europie, zaś najmłodsza Riki robi karierę w belgradzkim balecie, pozostając przy tym w związku z żonatym mężczyzną. Jedynie Buka stara się sprostać tradycji, nie tylko na planie rodzinnym, ale i twórczym – zachowując od zapomnienia sefardyjski folklor, obyczaje i język ladino, którym posługują się w powieści bohaterowie. Blanki, ku zgorszeniu obu rodzin, wiąże się z bogatym Serbem, którego poślubia dopiero w przededniu drugiej wojny światowej. Punktem kulminacyjnym powieści jest rok 1939 i śmierć mamy Estery, będąca jednocześnie symbolem końca pewnej epoki. Zapowiedzią nowej odsłony w dziejach sefardyjskiej rodziny są narodziny kolejnego, pochodzącego już ze związków „mieszanych”, pokolenia.

ALEXANDRA LAIGNEL-LAVASTINE „DUCHY EUROPY”

W swoich kolejnych książkach Alexandra Laignel-Lavastine składa hołd drugiej, *innej Europie* i stara się udowodnić, że dzisiejsza Europa nie może już ignorować jej intelektualnego dorobku. (...) Po rozszerzeniu Unii Europejskiej w roku 2004 uświadomiliśmy sobie różnice, jakie dzielą obie Europy. Zabrakło nam natomiast wzajemnej ciekawości i szczęśliwych odkryć. W tym kontekście zbiór esejów pt. *Duchy Europy*, ukazujący bogactwo i aktualność filozoficznego przekazu wielkich intelektualistów Europy Środkowo-Wschodniej, nabiera w moim przekonaniu niezmiernie wagi.

Bronisław Geremek

LEON VOLOVICI „Z JASS DO JEROZOLIMY”

Osią tej książki jest wywiad-rzeka z Leonem Volovici, który w roku 1984 wyjechał z Rumunii (wraz z żoną Polką i dwojgiem dzieci) i osiedlił się w Jerozolimie, gdzie zajmował się historią i kulturą rumuńskich Żydów. Własna biografia autora

jest punktem wyjścia do odtworzenia fragmentów historii mniejszości żydowskiej w Rumunii podczas drugiej wojny światowej i w okresie komunizmu.

Podróż do Polski w roku 1971 spowodowała głębsze zainteresowanie się autora kulturą żydowską, pozwoliła mu odzyskać mityczną przeszłość i pamięć żydowskiego świata, z którego wywodzili się jego pradziadkowie, a także pamięć tragicznego losu środkowoeuropejskich Żydów.

Rozmowy o życiu w Izraelu ukazują kondycję humanisty, emigranta z Europy w kulturowo odmiennym, a jednocześnie duchowo bliskim, żydowskim kraju. Ważnym wątkiem tej opowieści jest podwójna tożsamość, rumuńska i żydowska, a także życie w zawieszeniu między dwiema kulturami.

Rozmowa jest przeplatana artykułami i esejami, które uzupełniają opowieści o Rumunii, Polsce i Izraelu.

„W zasadzie nie jest to podróż przez wspomnienia z Jass do Jerozolimy, lecz niustanny ruch tam i z powrotem, tak jak to dzieje się w każdym momencie naszego życia. W sensie uczuciowym, nie zdając sobie z tego sprawy, żyjemy bowiem jednocześnie w przeszłości i w chwili obecnej.”

Leon Volovici

WŁADISŁAW TODOROW „MÓL”

Nocne życie miasta, podziemne obrachunki, famme fatale, rozmazane granice między dobrem i złem. Mimo, że to stolica socjalistycznej Bułgarii, Amerykanie bez trudu rozpoznali w powieści Todorova dobrze sobie znany styl noir. Zaczyna się od cytatu ze Stalina: „Śmierć rozwiązuje wszystkie problemy. Nie ma człowieka – nie ma problemu”, a potem jest już tylko gorzej... Aż po ostatnie zdanie: „Mól, który przypadkowo żył i nie bez racji umarł”.

„Tropi swój genre ze skrupulatnością zawodowego zabójcy – pisał o Todorovie Georgi Gospodinov – jednocześnie go parodiując. Powieść, która toczy się w ciągu jednej nocy, jednym tchnieniem – tak też się ją czyta. Sofia wczesnych lat 60 w wizji czarno-białego kina”. Szybko na jej podstawie powstał film, dzisiaj kultowy, nie tylko w Bułgarii – *Дуфм, Зифт, Die Motte, Mól...*

DRAGAN VELIKIĆ „LUFCIK”

Lufcik otwiera perspektywę na niewidzialną sieć międzyludzkich połączeń, po których osoby poruszają się jak wagony, odczepiane i doczepiane do różnych pociągów, oraz na świat doznań i refleksji rodzących się w chwilach tych spotkań. W centrum swojej powieści Dragan Velikić stawia wagon z imieniem Rudi Stupar, którego trasa życia-podróży wiedzie od małego miasteczka w Wojwodinie do Hanoweru, przez Belgrad, Budapeszt, Monachium. Niepewność, niemożność znalezienia swojego miejsca w życiu, paradoksalnie sprawiają, że los stawia przed nim interesujących ludzi i najdziwniejsze zajęcia, zaś jego życie, praca, miłości i przyjaźnie przynajmniej chwilowo wypełniają niustannie towarzyszące mu poczucie pustki. Rudi wyjeżdża z Serbii na początku lat dziewięćdziesiątych, uciekając przed wojną i mobilizacją, nie wraca w obawie przed natowskim bombardowaniem. Uciekając przed rzeczywistością, ucieka także przed sobą. Odnajdując się, ucieka jednak dalej. Pulsowanie świata, podskórny bieg jednostkowej histo-

rii, to, co niedostrzegalne, zamknięte w prywatnych archiwach, wspomnieniach, próbach zgłębienia własnej przeszłości wraz ze świeżym powiewem przedostaje się przez niepozorny lufcik.

Krystyna Pieniążek-Marković

MILJENKO JERGOVIĆ „WOLGA, WOLGA”

Dželal Plevljak w każdy piątek przemierza swoją wołągą drogę ze słonecznej Dalmacji, gdzie mieszka, do górzystej Bośni, aby pomodlić się w meczecie. Po czternastu latach takich piątków w sylwestrową noc pod kołami jego wołgi giną piesi. Jak to możliwe, by kierowca wojskowy, muzułmanin, który nie bierze do ust alkoholu, przejechał po pijanemu małżeństwo z dziećmi? To nie jest jedyna niemal kryminalna zagadka w tej książce. Co się stało z jego zaginioną córką? Kto dokonał zbrodni w koszarach? Jaka jest prawda o wojennej historii rodziców Dželala? Nie dostajemy odpowiedzi na te pytania i choć cały czas jesteśmy do niej prowadzeni, tajemnica pozostaje.

Dowiadujemy się za to dużo o Bośni, z jej poplątaną, nieszczęśliwą historią, z jej wielonarodowością, mitami z przeszłości i z czasów całkiem niedawnych. O tej Bośni, którą Jergović kocha i która go boli, bo dostrzega wszystkie wady jej mieszkańców, ludzi dobrych w istocie, lecz straszliwie doświadczonych przez historię, ludzi, których komunizm zniewolił w sposób szczególnie dotkliwy, bo byli Jugosławią w miniaturze. Takich zastała ich wojna końca XX wieku, którą bohater tej opowieści odczuwa, lecz nie widzi jej zza więziennych murów.

Magdalena Petryńska

ALBENA STAMBOŁOWA „HOP-HOP GWIAZDY”

Hop-hop gwiazdy Ałbeny Stambołowej to poruszająca opowieść o dojrzewaniu głębokiej miłości między wnuczką a dziadkiem, o dramacie rodziny i próbach przezwyciężania kryzysu relacji międzyludzkich we współczesnej Bułgarii.

Kiedy bohater książki postanawia opuścić rodzinny dom, nawet pomysłodawcy tego posunięcia – córka i zięć – czują się trochę nieswojo. On sam demonstruje zadowolenie i gorliwie wyszukuje pozytywne strony nowej sytuacji. Tylko wnuczka-maturzystka jest wstrząśnięta i oburzona...

Dla nich obojga dom postrzegany jako rodzinne ognisko raptem przestaje nim być. Nową małą ojczyzną dziadka zostaje inny dom – dom starców: instytucja, ale zarazem przystań, środowisko, miejsce konfrontacji postaw i charakterów. Dla wnuczki ta nowa sytuacja i wiążące się z nią kolejne wydarzenia są powodem nie tylko buntu, lecz i refleksji, wyostrając jej uważność i wrażliwość. Sprawia to, że łącząca ją z dziadkiem emocjonalna więź wzbogaca się o elementy głębszego poznania i zrozumienia.

W tle powieści toczy się życie współczesnej Sofii, biegają przygotowania do maturalnego balu, a domorośli biznesmeni omal nie przekształcają się w kryminalistów...

Hanna Karpińska

RAPORT FINANSOWY

Bilans z uwzględnieniem bufora

AKTYWA

+/-	Poz.	Nazwa pozycji	Na koniec 2013-12	Na koniec ub. roku 2012-12-31	Różnica z początkiem roku
-	A	Aktywa trwałe	6.401.904,42	6.612.619,74	-210.715,32
-	I	Wartości niematerialne i prawne	0,00	10.865,00	-10.865,00
	1	Koszty zakończonych prac rozwojowych	0,00	0,00	0,00
	2	Wartość firmy	0,00	0,00	0,00
	3	Inne wartości niematerialne i prawne	0,00	10.865,00	-10.865,00
	4	Zaliczki na wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00	0,00
-	II	Rzeczowe aktywa trwałe	6.401.904,42	6.601.754,74	-199.850,32
-	1	Środki trwałe	6.401.904,42	6.601.754,74	-199.850,32
	a)	grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu)	0,00	0,00	0,00
	b)	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	6.229.570,39	6.407.956,39	-178.386,00
	c)	urządzenia techniczne i maszyny	66.881,47	87.495,75	-20.614,28
	d)	środki transportu	0,00	0,00	0,00
	e)	inne środki trwałe	105.452,56	106.302,60	-850,04
	2	Środki trwałe w budowie	0,00	0,00	0,00
	3	Zaliczki na środki trwałe w budowie	0,00	0,00	0,00
-	III	Należności długoterminowe	0,00	0,00	0,00
	1	Od jednostek powiązanych	0,00	0,00	0,00
	2	Od pozostałych jednostek	0,00	0,00	0,00
-	IV	Inwestycje długoterminowe	0,00	0,00	0,00
	1	Nieruchomości	0,00	0,00	0,00
	2	Wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00	0,00
-	3	Długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00	0,00
	a)	w jednostkach powiązanych	0,00	0,00	0,00
	- (1)	udziały lub akcje	0,00	0,00	0,00
	- (2)	inne papiery wartościowe	0,00	0,00	0,00
	- (3)	udzielone pożyczki	0,00	0,00	0,00
	- (4)	inne długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00	0,00
	b)	w pozostałych jednostkach	0,00	0,00	0,00
	- (1)	udziały lub akcje	0,00	0,00	0,00
	- (2)	inne papiery wartościowe	0,00	0,00	0,00
	- (3)	udzielone pożyczki	0,00	0,00	0,00
	- (4)	inne długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00	0,00
	4	Inne inwestycje długoterminowe	0,00	0,00	0,00
-	V	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00	0,00
	1	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0,00	0,00	0,00
	2	Inne rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00	0,00
-	B	Aktywa obrotowe	661.183,80	709.060,07	-47.876,27
-	I	Zapasy	622.938,95	660.260,41	-37.321,46
	1	Materiały	0,00	0,00	0,00
	2	Półprodukty i produkty w toku	51.716,24	120.244,99	-68.528,75
	3	Produkty gotowe	570.815,71	539.566,67	31.249,04
	4	Towary	407,00	448,75	-41,75
	5	Zaliczki na dostawy	0,00	0,00	0,00
-	II	Należności krótkoterminowe	31.742,80	24.895,55	6.847,25
-	1	Należności od jednostek powiązanych	0,00	0,00	0,00
	a)	z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty:	0,00	0,00	0,00
	- (1)	do 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
	- (2)	powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
	b)	inne	0,00	0,00	0,00
-	2	Należności od pozostałych jednostek	31.742,80	24.895,55	6.847,25
	a)	z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty:	14.433,37	15.123,91	-690,54
	- (1)	do 12 miesięcy	14.433,37	15.123,91	-690,54
	- (2)	powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
	b)	z tytułu podatków, dotacji, cel. ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych	0,00	584,43	-584,43
	c)	inne	17.309,43	9.187,21	8.122,22
	d)	dochodzone na drodze sądowej	0,00	0,00	0,00
-	III	Inwestycje krótkoterminowe	2.359,29	20.288,90	-17.929,61
-	1	Krótkoterminowe aktywa finansowe	2.359,29	20.288,90	-17.929,61
	a)	w jednostkach powiązanych	0,00	0,00	0,00
	- (1)	udziały lub akcje	0,00	0,00	0,00
	- (2)	inne papiery wartościowe	0,00	0,00	0,00
	- (3)	udzielone pożyczki	0,00	0,00	0,00
	- (4)	inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00	0,00
	b)	w pozostałych jednostkach	0,00	0,00	0,00
	- (1)	udziały lub akcje	0,00	0,00	0,00

Bożena Smolc
Bożena Smolc

Anna Spółka Cyfrowa
K. Kozłowska

FUNDACJA POGRANICZE
16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37
tel./fax (48-87) 565-03-69

GŁÓWNA KSIĘGOWA
Agata Milewska
Agata Milewska

Bilans z uwzględnieniem bufora

AKTYWA

+/-	Poz.	Nazwa pozycji	Na koniec 2013-12	Na koniec ub. roku 2012-12-31	Różnica z początkiem roku
		- (2) inne papiery wartościowe	0,00	0,00	0,00
		- (3) udzielone pożyczki	0,00	0,00	0,00
		- (4) inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00	0,00
		- c) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	2.359,29	20.288,90	-17.929,61
		- (1) środki pieniężne w kasie i na rachunkach	2.359,29	20.288,90	-17.929,61
		- (2) inne środki pieniężne	0,00	0,00	0,00
		- (3) inne aktywa pieniężne	0,00	0,00	0,00
	2	Inne inwestycje krótkoterminowe	0,00	0,00	0,00
	IV	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	4.142,76	3.615,21	527,55
		Suma	7.063.088,22	7.321.679,81	-258.591,59

Agata Milewska
Agata Milewska
Agata Milewska
Agata Milewska

GLÓWNA KSIĘGOWA

Agata Milewska
Agata Milewska

FUNDACJA POGRANICZE

16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37
tel./fax (48-87) 565-03-69

Bilans z uwzględnieniem bufora

PASYWA

+/-	Poz.	Nazwa pozycji	Na koniec 2013-12	Na koniec ub. roku 2012-12-31	Różnica z początkiem roku
-	A	Kapitał (fundusz) własny	394.839,93	419.595,62	-24.755,69
	I	Fundusz statutowy	419.595,62	159.033,47	260.562,15
	II	Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00	0,00
	III	Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)	0,00	0,00	0,00
	IV	Kapitał (fundusz) zapasowy	0,00	0,00	0,00
	V	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	0,00	0,00	0,00
	VI	Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	0,00	0,00	0,00
	VII	Zysk (strata) z lat ubiegłych	0,00	0,00	0,00
	VIII	Zysk (strata) netto	-24.755,69	260.562,15	-285.317,84
	IX	Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0,00	0,00	0,00
-	B	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	6.668.248,29	6.902.084,19	-233.835,90
-	I	Rezerwy na zobowiązania	0,00	0,00	0,00
	1	Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0,00	0,00	0,00
	2	Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	0,00	0,00	0,00
		- (1) długoterminowa	0,00	0,00	0,00
		- (2) krótkoterminowa	0,00	0,00	0,00
	3	Pozostałe rezerwy	0,00	0,00	0,00
		- (1) długoterminowe	0,00	0,00	0,00
		- (2) krótkoterminowe	0,00	0,00	0,00
-	II	Zobowiązania długoterminowe	614.000,00	912.000,00	-298.000,00
	1	Wobec jednostek powiązanych	0,00	0,00	0,00
	2	Wobec pozostałych jednostek	614.000,00	912.000,00	-298.000,00
		a) kredyty i pożyczki	614.000,00	912.000,00	-298.000,00
		b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00	0,00
		c) inne zobowiązania finansowe	0,00	0,00	0,00
		d) inne	0,00	0,00	0,00
-	III	Zobowiązania krótkoterminowe	555.269,52	320.072,16	235.197,36
-	1	Wobec jednostek powiązanych	0,00	0,00	0,00
		a) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności:	0,00	0,00	0,00
		- (1) do 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
		- (2) powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
		b) inne	0,00	0,00	0,00
	2	Wobec pozostałych jednostek	555.269,52	320.072,16	235.197,36
		a) kredyty i pożyczki	373.000,00	138.000,00	235.000,00
		b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00	0,00
		c) inne zobowiązania finansowe	0,00	0,00	0,00
		d) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności:	138.601,39	141.200,75	-2.599,36
		- (1) do 12 miesięcy	138.601,39	141.200,75	-2.599,36
		- (2) powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00	0,00
		e) zaliczki otrzymane na dostawę	0,00	0,00	0,00
		f) zobowiązania wekslowe	0,00	0,00	0,00
		g) z tytułu podatków, cel. ubezpieczeń i innych świadczeń	14.755,51	8.396,32	6.359,19
		h) z tytułu wynagrodzeń	14.931,00	18.493,47	-3.562,47
		i) inne	13.981,62	13.981,62	0,00
	3	Fundusze specjalne	0,00	0,00	0,00
-	IV	Rozliczenia międzyokresowe	5.498.978,77	5.670.012,03	-171.033,26
	1	Ujemna wartość firmy	0,00	0,00	0,00
	2	Inne rozliczenia międzyokresowe	5.498.978,77	5.670.012,03	-171.033,26
		- (1) długoterminowe	5.340.354,99	5.511.388,25	-171.033,26
		- (2) krótkoterminowe	158.623,78	158.623,78	0,00
	Suma		7.063.088,22	7.321.679,81	-258.591,59

[Handwritten signatures and notes in blue ink]

FUNDACJA POGRANICZE
16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37
tel./fax (48-87) 565-03-69

GŁÓWNA KSIĘGOWA
[Handwritten signature]
Agata Milewska

Jednostronny rachunek zysków i strat z uwzględnieniem bufora

Rachunek zysków i strat (wariant kalkulacyjny)

+/-	Poz.	Nazwa pozycji	Na koniec 2013-12	Rok ubiegły	Różnica z początkiem roku
-	A	Przychody z działalności statutowej:	1.391.637,10	1.533.946,07	-142.308,97
	I	Składki brutto określone statutem	0,00	0,00	0,00
	II	Inne przychody określone statutem (działalność nieodpłatna)	1.157.495,94	1.413.702,62	-256.206,68
	III	Inne przychody określone statutem (działalność odpłatna)	234.141,16	120.243,45	113.897,71
	IV	Przychody działalności gospodarczej	0,00	0,00	0,00
-	B	Koszty realizacji zadań statutowych:	1.455.737,21	1.235.316,39	220.420,82
	I	Koszty realizacji zadań statutowych (działalność nieodpłatna)	1.213.307,66	1.075.814,74	137.492,92
	II	Koszty realizacji zadań statutowych (działalność odpłatna)	242.429,55	159.501,65	82.927,90
	III	Koszty produkcji książek (działalność odpłatna)	0,00	0,00	0,00
	IV	Koszty działalności gospodarczej	0,00	0,00	0,00
	C	Zysk (strata) brutto z działalności statutowej (A-B)	-64.100,11	298.629,68	-362.729,79
-	D	Koszty administracyjne:	19.527,38	44.200,99	-24.673,61
	I	Materialy i energia	114,46	3.222,99	-3.108,53
	II	Poczta i telekomunikacja	165,03	184,52	-19,49
	III	Usługi obce	8.113,99	3.345,29	4.768,70
	IV	Czynsze i dzierżawy	0,00	0,00	0,00
	V	Wynagrodzenia z narzutami	3.472,25	10.695,00	-7.222,75
	VI	Podróże służbowe	0,00	0,00	0,00
	VII	Pozostałe koszty	942,94	13.945,87	-13.002,93
	VIII	Amortyzacja	6.718,71	12.807,32	-6.088,61
	E	Pozostałe przychody:	177.614,15	199.719,05	-22.104,90
	F	Pozostałe koszty:	427,20	56.264,49	-55.837,29
	G	Przychody finansowe:	3,46	2.163,70	-2.160,24
	H	Koszty finansowe:	118.318,61	139.484,80	-21.166,19
	I	Zysk (strata) brutto na całokształcie działalności (C-D+E-F+G-H)	-24.755,69	260.562,15	-285.317,84
-	J	Zyski i straty nadzwyczajne:	0,00	0,00	0,00
	I	Zyski nadzwyczajne	0,00	0,00	0,00
	II	Straty nadzwyczajne	0,00	0,00	0,00
	K	Wynik finansowy ogółem (I+J)	-24.755,69	260.562,15	-285.317,84

GŁÓWNA KSIĘGOWA

Agata Milewska
Agata Milewska

L. Kuzewska
Agata Milewska
B. Musiał
Megadon Sulej

FUNDACJA POGRANICZE
16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37
tel./fax (48-87) 565-03-69

ZA 2013 r.

Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej. W tym stanie ewidencja prowadzona jest na podstawie wytycznych zawartych w:

- rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek nie prowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 137 z 2001 r., poz. 1539)
- ustawie o rachunkowości (zwaną dalej ustawą) z dn. 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 1994 r. Nr 121, poz. 591 z późniejszymi zmianami).

I. Stosowane metody wyceny aktywów i pasywów

Strukturalnie majątek Fundacji ukształtował się: majątek trwały 90,64 %, a majątek obrotowy 9,36 % wartości bilansowej. Wykazane w bilansie środki trwałe uwzględniają dotychczasowe ich umorzenie.

Środki te amortyzowane są według metody liniowej przy zastosowaniu stawek zawartych w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. (z późniejszymi zmianami) o podatku dochodowym od osób prawnych. Metoda ta jest stosowana od początku istnienia Fundacji. Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne zakupione z projektu „Atlantyda Pogranicza - transgraniczny szlak kulturowy” są amortyzowane jednorazowo w miesiącu zakupu.

Amortyzacja odnoszona jest bezpośrednio na konta kosztowe.

Środki pieniężne krajowe są bezsporne. Na pasywa składa się fundusz statutowy i zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe, oraz rozliczenia międzyokresowe. Całość funduszu statutowego przeznaczona będzie na finansowanie działalności statutowej. Zobowiązania to kredyty i pożyczki, rozrachunki z dostawcami oraz publiczno-prawne.

W 2013 roku sposób przyporządkowanie ogólnych kosztów administracyjnych, który uwzględnia podział procentowy kosztów przypisanych do poszczególnych rodzajów działalności przedstawiał się następująco:

- koszty ogólnego zarządu – 6% (na podstawie proporcji powierzchni biura do całości obiektu),
- koszty działalności odpłatnej-10% (na podstawie proporcji przychodów z roku poprzedniego-8%, podwyższone o 2% przy założeniu rozszerzenia działalności odpłatnej) faktyczny wskaźnik wynikający z proporcji przychodów za 2013r wyniósł-17%,
- koszty działalności nieodpłatnej-84% .

II. Struktura zrealizowanych przychodów

W ciągu 2013 r. przychody wyniosły ogółem 1 578 970,53 zł

Na wartość tę złożyły się:

1. Przychody określone statutem (działalność nieodpłatna) 1 157 495,94 zł

w tym:

– dotacje	712 191,74 zł
– darowizny	115 375,85 zł
– „cegiełki” – zbiórka publiczna	16 430,00 zł
– z tytułu 1% (Organizacja Pożytku Publicznego)	8 081,00 zł
– pozostałe przychody	305 417,35 zł

2. Przychody określone statutem (działalność odpłatna) 234 141,16 zł

Program Wydawniczy

128 105,30zł

Pozostałe przychody działalności odpłatnej 106 035,86 zł

3. Pozostałe przychody – ogółem 187 333,43 zł

w tym:

– przychody finansowe 9 719,28 zł

– przychody operacyjne 177 614,15 zł

Statut nie przewiduje dodatkowych przychodów zwiększających fundusz finansujący działalność statutową.

III. Struktura kosztów stanowiących świadczenia pieniężne i niepieniężne

W ciągu 2013 koszty ogółem wynosiły 1 603 726,22

Koszty realizacji zadań statutowych

DZIAŁALNOŚĆ NIEODPŁATNA

PLN

Programy Edukacyjne 350 519,73

Szkoła Pogranicza 99 990,14

MCD-Umowa o współpracy 278 799,39

Atlantyda Pogranicza 296 605,92

Konferencja-Dom Polski Wschodniej 25 751,93

Promocja i rozwój 2 856,71

Koszty wynagrodzeń i administracyjne 158 783,84

Razem 1 213 307,66

DZIAŁALNOŚĆ ODPŁATNA

Koszty bezpośrednie działalności odpłatnej 111 170,55

Koszty wynagrodzeń i administracyjne 131 259,00

Razem 242 429,55

Razem działalność statutowa

KOSZTY ADMINISTRACYJNE-ZARZĄDU

Zużycie materiałów, energii 114,46

Usługi telekomunikacyjne i pocztowe 165,03

Usługi obce 8 113,99

Czynsze i dzierżawy 0,00

Wynagrodzenia z narzutami 3 472,25

Pozostałe koszty administracyjne 942,94

Amortyzacja 6 718,71

Razem	19 527,38
--------------	------------------

Razem działalność statutowa	1 475 264,59
------------------------------------	---------------------

KOSZTY FINANSOWE

Koszty finansowe (głównie różnice kursowe, odsetki)	128 034,43
---	------------

Razem	128 034,43
--------------	-------------------

POZOSTAŁE KOSZTY

Pozostałe koszty	427,20
------------------	--------

Razem	427,20
--------------	---------------

IV. Źródła zwiększania i sposoby wykorzystywania funduszu na finansowanie działalności statutowej.

Fundusz finansowania działalności statutowej na początku 2013 roku, wynosił: 419 595,62 zł, a na 31 grudnia 2013 roku 394 839,93 zł, na zmianę tę wpłynęły: nadwyżka kosztów nad przychodami 24 755,69 zł.

Na wartość Funduszu Statutowego składają się: wkłady członkowskie w kwocie 700,00 zł oraz przeksięgowywany co roku wynik finansowy.

Fundacja nie udzieliła osobom trzecim żadnych gwarancji, poręczeń lub zobowiązań związanych z prowadzoną działalnością statutową.

Fundacja jest zarządzana przez czteroosobowy Zarząd Fundacji, Rada Fundacji na dzień 31 grudnia 2013 r. liczyła 3 osoby, średnie zatrudnienie w 2013 r. wynosiło 1 etat. Wypłacone wynagrodzenia w 2013 roku dla członków zarządu wyniosły 92 213,90 zł brutto:

– 10 695,00 wynagrodzenie z 2012 roku wypłacone w 2013 roku dotyczące zatrudnienia Dyrektora Fundacji,

– 81 518,90 wynagrodzenia z umów zleceń i umów o dzieło za działania merytoryczne przy projektach realizowanych przez Fundację.

Fundacja nie sporządza sprawozdania z przepływów środków pieniężnych.

V. Tendencje zmian w przychodach i kosztach oraz składnikach majątkowych i źródłach ich finansowania.

Zakres i wysokość wydatków uzależniony jest od terminów wpływów dotacji i zakończenia zadań, na które zostały one przyznane. Terminy tych rozliczeń nie pokrywają się z okresami kalendarzowymi (latami). Rokiem obrotowym i podatkowym Fundacji jest rok kalendarzowy.

I tak:

- 2012 r. przychody były wyższe od kosztów o 260 562,15 zł,

- 2013 r. koszty były wyższe od przychodów o 24 755,69 zł.

Fundacja w 2011 r. zakończyła inwestycje w ramach projektu PL0346 „Międzykulturowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie” dotowanego z Funduszy Norweskich i EOG, Promesy MKiDN oraz środków własnych. W związku z tą inwestycją Fundacja w 2010 r. zaciągnęła krótkoterminową pożyczkę w wysokości 600.000,00 zł, którą zwiększono aneksem w 2011 do 700 000,00 zł i przekształcono w długoterminową. W lutym 2013 roku został podpisany kolejny Aneks wydłużający termin spłaty pożyczki do czerwca 2017 roku. Na dzień 31.12.2013 zadłużenie z tytułu pożyczki

wynosiło 670 000 zł. Fundacja posiada na dzień 31.12.2013r. zaciągnięty kredyt inwestycyjny w Banku Spółdzielczym w Ciechanowie na kwotę 266 000,00 zł, który zostanie całkowicie spłacony w 2014 roku. Ponadto w ramach tej inwestycji Fundacja dokonała kompensaty należności z wykonawcą w kwocie 158 623,78 zł, która została zarachowana na rozliczenia przyszłych okresów ze względu na nie uznanie jej przez wykonawcę.

W 2013 r. Fundacja Pogranicze uzyskała z darowizn 1% w ramach OPP kwotę 8 081,00 zł, kwotę tę wydatkowano w 2013r.: 600,78- zakup materiałów plastycznych do pracowni Krasnogrudzkiej prowincji pedagogicznej, 7 480,22 – opłata za transport dzieci i młodzieży uczestniczących w warsztatach Krasnogrudzkiej prowincji pedagogicznej.

Aktywa trwałe – uległy w 2013 r. zmniejszeniu o 210 715,32 zł są to odpisy umorzeniowe środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. Fundacja przyjęła, iż. środki trwałe o wartości do 3 500,00 zł stanowią koszty zużycia materiałów. Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne zakupione z projektu „Atlantyda Pogranicza - transgraniczny szlak kulturowy” są amortyzowane jednorazowo w miesiącu zakupu, zaś pozostałe środki, amortyzowane były metodą liniową za pomocą stawek przewidzianych w Wykazie Rocznych Stawek Amortyzacyjnych stanowiącym załącznik nr 1 do Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych z dnia 27 lipca 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 141, poz.1179) wraz z późniejszymi zmianami.

Środki pieniężne na rachunkach bankowych i w kasie wyceniono wg wartości nominalnej.

Pozycja **przychody przyszłych okresów** składa się z dotacji z EOG funduszy norweskich w kwocie 4 297 889,47 zł i promesy MKiDN – 1 020 930,44 zł, środki te są rozliczane proporcjonalnie do kosztów amortyzacji środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych sfinansowanych z tych dotacji. Pozostałe środki to 158 623,78- nieuznana kompensata naliczonej kary za nieterminowe wykonanie umowy przez wykonawcę (sprawa sądowa w toku) i 21 535,08 - dotacje do książek, które są rozliczane proporcjonalnie do sprzedaży dotowanych książek.

Od 2012 roku prowadzona jest ewidencja wartościowa i ilościowa produktów (książek) i towarów w koszcie wytworzenia, magazyn książek wartościowo wynosił 602 513,43 zł (wartość produkcji) i towarów 407 zł. Na dzień bilansowy dokonano aktualizacji wyceny magazynu, uaktualniając wartość książek do wysokości ceny sprzedaży, na kwotę 570 815,71 zł. Ponadto wykazano produkcję w toku w wartości kosztów produkcji na kwotę 51 716,24 zł.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów, to pozycja w której wykazane są koszty ubezpieczenia nieruchomości dotyczące 2014 roku w kwocie 4 142,76 zł.

Pozycja **przychody operacyjne** to:

- rozliczone proporcjonalnie do amortyzacji środki z dotacji EOG – 134 721,96
- rozliczone proporcjonalnie do amortyzacji środki z promesy MKiDN – 32 002,10
- odpis aktualizacyjny magazynu książek-10 890,04
- pozostałe przychody operacyjne – 0,05.

Koszty operacyjne to kwota 427,20 .

Przychody finansowe to dodatnie różnice kursowe w kwocie-9 715,82 oraz 3,46 odsetki bankowe.

Koszty finansowe składają się z następujących pozycji:

- odsetki od zaciągniętego kredytu i pożyczki – 110 328,84
- ujemne różnice kursowe – 15 105,13
- odsetki od zobowiązań – 1 882,31
- pozostałe koszty – 718,15.

GLÓWNA KSIĘGOWA

Agata Milewska
Agata Milewska

FUNDACJA POGRANICZE
16-500 Sejny, ul. Piłsudskiego 37
tel./fax (48-87) 565-03-69

d. Byczkowski
Wojciech Szwed
B. Prociw
Uł. Spółt. Ciepła

Uchwała Zarządu nr 2/2014

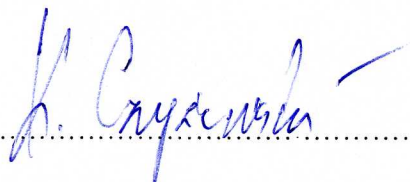
FUNDACJI POGRANICZE z siedzibą w Sejnach

z dnia 30.06.2014r.

Uchwała Zarządu o zatwierdzenie sprawozdania finansowego i rozliczenia wyniku finansowego za 2013 rok.

Zatwierdza się sprawozdanie finansowe składające się z:

- bilansu wykazującego po stronie aktywów i pasywów 7.063.088,22 zł,
- rachunku zysków i strat zamykającego się stratą 24.755,69zł o którą pomniejszono fundusz działalności statutowej,
- informacji dodatkowej.

Krzysztof Czyżewski

Małgorzata Sporek-Czyżewska

Bożena Szroeder

Wojciech Szroeder